

T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ

YÜKSEKLİSANS TEZİ

Davut YILMAZ

**Anabilim Dalı : Hukuk
Programı : Kamu Hukuku**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa Ruhan ERDEM

NİSAN 2009

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	v
KISA ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
GİRİŞ	1
1. GENEL OLARAK ERTELEME	5
1.1. Kavram ve Tanım	5
1.2. Erteleme Kurumunun Tarihçesi	7
1.3. Ertelemenin Hukuki Niteliği ve Mahiyeti	11
1.4. Ertelemenin Lehindeki ve Aleyhindeki Görüşler	15
1.4.1. Ertelemenin Lehindeki Görüşler	15
1.4.2. Ertelemenin Aleyhindeki Görüşler	16
2. ERTELEME ÇEŞİTLERİ	17
2.1. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi	18
2.2. Duruşmanın Ertelenmesi	19
2.3. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (Hükmün Ertelenmesi)	19
2.4. Cezanın İnfazının Ertelenmesi	20
3. KAMU DAVASI AÇILMASININ ERTELENMESİNE İLİŞKİN İLKELER	21
3.1. Hukuk Sistemlerinde Kamu Davasının Açılmasına İlişkin Ana İlkeler	21
3.1.1. Kovuşturma Mecburiyeti İlkesi	22
3.1.1.1. Araştırma Mecburiyeti İlkesi	22
3.1.1.2. Kamu Davasını Açma Mecburiyeti İlkesi	23
3.1.1.3. Kamu Davasını Yürütme Mecburiyeti İlkesi	24
3.1.2. Maslahata Uygunluk İlkesi	24
3.1.3. Mukayeseli Hukukta Kovuşturma Mecburiyeti ve Maslahata Uygunluk İlkeleri ile Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi	25
3.1.3.1. Genel Olarak	25
3.1.3.2. Almanya'daki Uygulama	28
3.1.3.3. Fransa'daki Uygulama	29
3.1.3.4. İtalya'daki Uygulama	30
3.1.3.5. İsviçre'deki Uygulama	30

3.1.3.6. Hollanda'daki Uygulama	30
3.1.3.7. İsveç'deki Uygulama	31
3.1.3.8. Diğer Bazı Avrupa Ülkelerindeki Uygulamalar	31
3.1.3.9. Japonya'daki Uygulama	32
3.1.3.10. Anglo Sakson Hukuk Sistemindeki Uygulama	32
3.2. Kamu Davasının Açılmasına İlişkin İlkelerin Leh ve Aleyhindeki Görüşler	34
3.3. Her İki İlkenin Değerlendirilmesi	36
3.4. Türk Hukukunda Kovuşturma Mecburiyeti ve Maslahata Uygunluk İlkeleri	37
4. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARI	38
4.1. Hukuk Sistemimizdeki İlk Düzenlemeler	38
4.2. 1999 Tarihli Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısında Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi	39
4.3. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kurumu	41
4.4. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesine İlişkin Yeni Düzenlemeler	44
4.5. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenebileceği Durumlar	46
4.6. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı İçin Gereken Şartlar	48
4.6.1. Şüphelinin Daha Önce Kasıtlı Bir Suçtan Dolayı Hapis Cezası İle Mahkum Olmamış Bulunması	50
4.6.2. Yapılan Soruşturmanın Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Halinde Şüphelinin Suç İşlemekten Çekineceği Kanaatini Vermesi	54
4.6.3. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesinin Şüpheli ve Toplum Açısından Kamu Davası Açılmasından Daha Yararlı Olması	56
4.6.4. Suçun İşlenmesiyle Mağdurun veya Kamunun Uğradığı Zararın Aynen İade, Suçtan Önceki Hale Getirme veya Tazmin Suretiyle Tamamen Giderilmesi	56
4.7. Uzlaşma Hükümlerinin Uygulanması Halinde Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı	59
4.8. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararının Sonuçları	63
4.9. Önödeme ve Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı İlişkisi	65
4.10. Müsadere ve Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı İlişkisi	67
4.11. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararına İtiraz	69
4.12. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararının Adli Sicile Kaydı	70

5. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ İLE İLGİLİ İSTATİSTİKİ VERİLER VE DEĞERLENDİRME	71
5.1. Kamu Davasının Açılmasının Ertenmesi Kararı İstatistikleri	71
5.2. İstatistiklerin Değerlendirilmesi	72
SONUÇ	76
KAYNAKÇA	80

KISALTMALAR

AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AKİP	: Açıklamalı Kanun ve İçtihat Programı
Any.	: Anayasa
AÜHF	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
bs	: baskı, bası
c.	: cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CK	: Ceza Kanunu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu
CYY	: Ceza Yargılama Yasası
çev.	: Çevirmen
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
DEÜHF	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
E	: Esas
ETCK	: Eski Türk Ceza Kanunu
f	: fıkra
İHFM	: İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası
JGG	: Alman Genç Mahkemeleri Kanunu
K	: Karar
KDAEK	: Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı
md	: madde
MÜHF	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
RG	: Resmi Gazete
s.	: sayı
sh.	: sayfa
sy.	: sayılı
StPO	: Alman Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu

TCK	: Türk Ceza Kanunu
TCY	: Türk Ceza Yasası
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Programı
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
Yarg.	: Yargıtay
YD	: Yargıtay Dergisi
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
YTCK	: Yeni Türk Ceza Kanunu

Üniversite : İstanbul Kültür Üniversitesi
Enstitüsü : Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı : Hukuk
Programı : Kamu Hukuku
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Mustafa Ruhan ERDEM
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek lisans – Nisan 2009

KISA ÖZET

KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ

Davut YILMAZ

Bu çalışmanın konusu, Türk hukukunda yeni bir kurum olan Kamu Davasının Açılmasının Erteleenmesi ve bu ertelenenin hukuk sistemimize etkileridir. 2005 yılına kadar Türk hukukuna yabancı olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, hukukumuzda 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile girmiştir. Çocuk Koruma Kanununun yanında 5560 sayılı Kanunla 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda yapılan değişiklikle, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, güncel halini alarak, çocukların yanında yaşı büyük olan kişiler hakkında da uygulanmaya başlamıştır. Bu çalışmada, 5560 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler kapsamında kamu davasının açılmasının ertelenmesi, benzer diğer müesseselerle karşılaştırılarak, hukuki nitelendirilmesi yapılmış, uygulama ve uygulamada görülen aksaklıklar ele alınmıştır.

Bu tez giriş, tartışma ve sonuç olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, genel olarak Kamu Davasının Açılmasının Erteleenmesi kurumu, tartışma bölümünde, birinci kısmında, erteleme kavramı ve ertelenenin çeşitleri, ikinci kısmında, kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin ilkeler, üçüncü kısmında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı. Sonuç bölümünde ise Kurumun gereği gibi uygulanması için yapılması gerekli teknik ve hukuki düzenlemeler incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler : Erteleme, kamu davası açılması

Bilim Dalı Sayısal Kodu :

University : Istanbul Kültür University
Institute : Institute of Social Sciences
Department : Law
Programme : Public Law
Consultant of Thesis : Doç. Dr. Mustafa Ruhan ERDEM
Thesis Type and Date: MA – April 2009

ABSTRACT

POSTPHONEMENT OF İNTİTİATION OF PUBLIC PROSECUTION

Davut YILMAZ

The subject of the thesis , postphonnement of intitiation of public prosecution which is the new intitution in Turkish Law and influences of this postphonnement in our law system. Until 2005, postphonnement of intitiation of public prosecution is anfamiliar for Turkish law system. This intitution is firstly brought in Turkish law by number of 5395 Child Protection Code. After amendments by number of 5271 lawrules of procedure in the criminal law, this intitution is to start to been practised for adult with children . Besides, postphonnement of intitiation of public prosecution that amendmends is brought by cod 5560 is characterized, comparing with like other intitution, analysed defects in practise.

This thesis consist of three chapters, which are introduction, discussion and results.In the introduction chapter; generally postphonnement of intitiation of public prosecution. İn the discussion, part 1, postphonnement concept and types; in part 2, principles about postphonnement of intitiation of public prosecution; in the part 3, the sentence of postphonnement of intitiation of public prosecusion. İn the results, analysis of amendments which should be done and technical nessesities for the the intitution can be practised properly is summerised.

Key Words : Postphonnement, intitiation of public prosecution

Science Code :

GİRİŞ

Tarih boyunca toplumlar, uyumsuzluk, suç ve ceza kavramları ile karşılaşmışlar ve toplumların suç karşısında en az zarar ile adaletin tesis edilmesi için çalıştıkları tüm tarih boyunca görülmüştür. Zaman ve toplumların değer yargıları değiştikçe suç ve cezalarda da değişiklik olmuştur. Bu değişikliklerle daha önce suç olarak nitelendirilen bazı fiiller suç olmaktan çıkmış ya da daha önce suç olmayan bazı eylemler suç haline dönüşmüştür. Bu değişimle birlikte ceza adalet sisteminde de önemli değişiklikler olmuştur. Bazı suç türleri ceza adalet sisteminin konusu olmaktan çıkmıştır.

Tarihin ilk dönemlerinde kefarete dayanan kısas, idam, dayak, uzuv kesme ve işkence gibi bedeni cezalandırma yöntemleri uygulanmaktaydı. Zaman içerisinde gelişen ekonomik ve sosyal değişim ve gelişmelerle birlikte insana gereken değerin verilmesi ve aydınlanma çağında Montesquieu, Voltaire ve Beccaria gibi düşünürlerin etkisiyle işkencenin kaldırılması ve bu çağdaki diğer gelişmelerin etkisiyle bedeni cezaların yerini hürriyeti bağlayıcı cezalar ve para cezası almaya başladı. Hürriyeti bağlayıcı cezaların önem kazandığı 19. yüzyılın ikinci yarısından bu yana, bu cezaların uygulamada iyi sonuçlar vermek, suçluyu uslandırmak bakımından yeterli etki yapmadıklarının anlaşılmıştır. Hürriyeti bağlayıcı cezaların, suçlunun uslanması veya ıslahı bakımından beklenen faydayı göstermemesi karşısında, cezanın “özel önleme” fonksiyonu yönünden hürriyeti bağlayıcı cezaların etkinliğinin kuşku ile karşılanmasına sebep olmuştur. Bunun sonucunda ise, mahkumların ıslahı, uslandırılması, eğitimi ve resosyalizasyonun sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması zorunluluğunu doğurmuştur. Özgürlükten yoksunluğun bu amaçların gerçekleşmesi açısından elverişli olmadığı kabul edilmektedir. Zira, en iyi koşullar içinde olsa dahi, cezaevindeki infazın tabii olduğu özel sosyolojik ve psikolojik yasalar, mahkumların resosyalizasyonunu güçleştirir. Bu nedenle özgürlüğü kısıtlayıcı cezaların zararlı etkileri, sadece ceza

infaz kurumlarındaki koşullarının iyileştirilmesi ile önlenemeyeceği, bu cezaların infazının belirtilen amaç doğrultusunda sınırlandırılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Buna paralel olarak hürriyeti bağlayıcı cezaların sakıncalarının, bu cezalara seçenek olabilecek kurumlarla giderilmesi ve hürriyeti bağlayıcı cezalara en son başvurulması şeklinde bir eğilim kendini göstermiştir. Bu düşüncelerle hürriyeti bağlayıcı cezaların yerine alternatif kurumlar aranmaya başlanmıştır. Nüfusun hızla artması ve cezaevlerinin sayısı ve kapasitelerinin ihtiyaca cevap verememeleri de hürriyeti bağlayıcı cezalarına alternatif kurum arayışlarında etkili olmuştur.

Hürriyeti bağlayıcı cezaların bu sakıncalı yönleri, bazı suçların önemsiz görülmesi, yargılama masraflarının azaltılması ve mahkemelerin iş yükünün azaltılması gibi düşüncelerle özellikle 19. yüzyılın sonlarına doğru ceza adalet sisteminde değişiklikler yapılmaya başlanmış, cezanın anlam ve amacı değişmeye başlamıştır. Bu doğrultuda özellikle hürriyeti bağlayıcı cezaların mutlak olarak bastırıcı işleve sahip olmadığı, bu yaptırım türünden kişi ve toplumların zaman zaman olumsuz şekilde etkilendikleri anlaşılmıştır. Bu doğrultuda ceza adalet sisteminde alternatif uyumsuzluk çözüm yolları gelişmeye başlamış, bazı suçlar kaldırılıp bazı suçlarda idari yaptırıma dönüştürülürken hukuk sistemlerine ceza ve cezaların infazı konusunda yeni kurumlar girmeye başlamıştır. Bu yeni kurumlar hürriyeti bağlayıcı cezalara alternatif olarak uygulanmaya başlanmıştır. Ceza adalet sisteminin beraberinde getirdiği bu kurumlar çeşitli devletlerin hukuk sistemlerine göre farklılıklar göstermektedir. Bu kurumlar, başlıca, şartlı salıverme, cezanın ve infazının ertelenmesi, adli tevbih, önödeme, tahkim, yasak hakların iadesi, denetimli serbestlik gibi ceza hukuku kurumları olmakla birlikte son zamanlarda hukuk sistemlerine giren ve Türk hukuk sistemine daha önceleri yabancı olmakla birlikte 15.07.2005 tarih ve 25876 sayılı RG.'de yayınlanıp yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve 19.12.2006 tarihli ve 26381 sayılı RG. de yayınlanıp yürürlüğe giren 5560 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla hukuk sistemimize giren Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi ve Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması kurumları

ile 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu¹ ile getirilen uzlaşma kurumuna ilişkin düzenlemelerdir.

Hürriyeti bağlayıcı cezalara alternatif kurumların en önemlisi olarak hukuk sistemlerinde yer alan erteleme kurumu sürekli tartışmaları beraberinde getirmiş ve ağır eleştirilere maruz kalmış olsa da bugün için bu eleştirilerin her hangi bir önemi kalmamıştır. Bu doğrultuda ertelemenin, kanunlarda yasalarda yer alması gerektiği konusunda yaygın bir kanaat oluşmuştur. Buna rağmen ertelemenin koşulları ve ertelemeye bağlanan sonuçlarla ilgili olarak tartışmalar devam etmektedir. Bu tartışmaların etkisiyle erteleme kurumu, hukuk sistemlerinde yasal zemine oturacak ve tartışmalar, kurumun uygulanmasında ve gelişiminde yararlı olacaktır.

Ceza adalet sistemi müesseseleri ve bu müesseselerin uygulamaları çeşitli hukuk sistemlerinde farklılıklar göstermektedir. Yine erteleme kurumu da, ceza muhakemesinde soruşturma ve kovuşturma aşamaları ile infaz aşamasında uygulanmakla birlikte ceza kanunumuzda asıl düzenleme cezanın infazının ertelenmesidir. Bununla birlikte, ceza ve muhakeme hukuku mevzuatımızda farklı erteleme çeşitleri yer almaktadır. Erteleme kurumunun çeşitleri ve uygulamaları çeşitli hukuk sistemlerinde ve iç hukukumuzda farklılık göstermektedir. Örnek olarak, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumlarının uygulanması bazı hukuk sistemlerinde onaya tabi iken bazılarında her hangi bir onay mercii öngörülmemiştir. Bu farklı uygulamalara rağmen hürriyeti bağlayıcı cezaların olumsuzluklarının azaltılması amacıyla çağdaş ceza adalet sistemlerinde bu müesseseler yerleşmeye başlamıştır. Bu yeni düzenlemeler içerisinde yer alan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, kovuşturma mecburiyeti ilkesine istisna teşkil edeceğinden bu ilkenin mutlak olarak uygulandığı hukuk sistemlerinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna ya hiç yer verilmemekte ya da sınırlı bir şekilde uygulama olanağı bulabilmektedir.

¹5271 sayılı CMK 17.12.2004 tarih ve 25673 sayılı RG.'de yayınlanmış ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bazı maddeleri farklı tarihlerde yürürlüğe girmiştir.

Tez çalışmasında, erteleme kurumu ve ertelemenin bir çeşidi olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun, tarihçesi ile birlikte koşulları ve niteliği ele alınacak, her iki kurum üzerindeki tartışmalar göz önünde bulundurularak uygulamada karşılaşılan sorunlar ele alınacaktır. Henüz iç hukukumuzda yeni bir kurum olarak uygulanmaya başlanan kamu davasının açılmasının ertelenmesi konusunda Yargıtay Kararları ve doktrindeki görüşler çerçevesinde uygulama ve koşulları anlatılacak ve kurumun faydalı ve zararlı yönleri ele alınacaktır. Bununla birlikte yeri geldikçe kurumun çocuk ceza ve ceza muhakemesi hukukundaki uygulamasına değinilecektir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun uygulanmasına ilişkin uygulamada ortaya çıkan sorunlar ve çözüm yolları eski ve yeni yasal düzenlemeler çerçevesinde ele alınacaktır.

Çalışmada, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun uygulanması ve kurumdan beklenen faydalar konusunda istatistiksel verilerden bahsedilerek kurumun Türk hukukunda yerleşmesi ve uygulamanın gelişebilmesi için gerekli olan normatif düzenlemeler ele alınacaktır.

Erteleme kurumu, hukuk sistemlerinde yerini almış yürürlükteki kanunlarda uygulanan bir kurum olmasına rağmen ertelemenin bir çeşidi olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi, hukukumuza yeni girmiş bir kurum olarak öncelikle çocuk hukukunda ve sonrasında genel olarak ceza muhakemesi hukukunda yerini almıştır.

1. GENEL OLARAK ERTELEME

Kavram ve Tanım

Erteleme (tecil), sözlük anlamıyla, ‘‘Başka zamana bırakma, tehir’’dir.¹ Aynı zamanda, sonraya bırakma, tecil etme anlamlarına da gelir.² Hukuk sözlüğünde aynı kavram, ‘‘ilk defa hafif bir cezaya mahkum olan kimsenin cezasını çektirmeyip bu cezanın çekimini muayyen şartlara ve müddete talik etmeyi tazammun eden kazai bir karar’’³, ‘‘Suç işleyen kimse daha önce mahkûm olmamışsa ve kanunun öngördüğü öteki şartları taşıyorsa, yargıç, o kimsenin bir daha suç işlemeyeceğine kanaat getirerek, verilen cezayı erteler’’⁴ biçimlerinde tanımlanmaktadır.

Doktrinde ise, ertelemeye ilişkin olarak pek çok tanım yer almaktadır. ‘‘Erteleme, cezalar sistemini tamamlayan, cezanın ferdileşmesini amaçlayan, deneme süresi iyi hali ile geçirildiği takdirde devletin ceza vermek ve bunu infaz etmek hakkından feragat ettiğini kabul eden bir kurum⁵ olarak kurumun niteliğini ortaya koyan tanımlama yapıldığı gibi, ‘‘İşlediği suçtan dolayı mahkum edilen suçluya ait cezanın yerine getirilmesinin belirli süre ile geri bırakılması ve bu süre içerisinde suçlu yeniden suç işlemediği takdirde hükümlülüğünün gerçekleşmemiş sayılmasını sonuçlayan kurum’’⁶, ‘‘ilk defa suç işleyenlerin (veya böyle sayılanların) mahkumiyetleri infazının müddetli, menfi bir şarta bağlı olarak geri

¹*Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara 1974, sh. 274, çevrimiçi, www.tdk.gov.tr, Erişim tarihi, 20.04.2009.

² Nihat İnal, *Adli Tıp ve Ekonomik Terimler Sözlüğü*, Sözkese Matbaacılık, Ankara 2003, sh. 296

³*Türk Hukuk Lügati*, Maarif Vekilliği Yayını, Ankara 1944, sh. 51.

⁴Hüseyin Özcan, *Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü*, Yeni Desen Matbaası Yayını, Ankara 1975, sh. 213.

⁵ Ayhan Önder, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, C. II, III, Beta Yayınları, İstanbul 1992, sh. 694

⁶Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınları, Ankara 2005, sh. 572 ; Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2005, sh. 277

birakılması”¹; “işlediği suçtan dolayı mahkûm edilen suçluya ait cezanın infazının belirli bir süre ile geri bırakılması ve suçlu bu süre içinde yeniden bir suç işlemediği takdirde suçun ya işlenmemiş veya hükümlülüğün gerçekleşmemiş yada cezanın çekilmiş sayılması neticesini doğuran hukuki bir müessese”² olarak tanımlanarak ertelemenin sonuçlarına vurgu yapan ve “İşlenen suçun niteliğine göre değişen bir süre içinde failin yeniden bir suç işlememesi durumunda kamu davası açılmaması, duruşmanın yapılmaması, suçluluğun tespiti veya mahkumiyet hükmünün verilmemesi, hüküm verilmişse, mahkumiyetin meydana gelmemiş sayılması neticesini doğuran hukuki bir müessese”³ olarak ertelemenin türlerini de kapsayan tanımlar yapılmaktadır. Ayrıca, daha basit anlatımla, “Mahkumiyet kararı verildiği sırada, yerine getirmemenin kararlaştırılması”⁴ gibi tanımlamalar bulunmaktadır. Bu tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere ceza hukuku anlamında erteleme kavramı cezaya alternatif bir kurumu ifade eder ve ceza kanunlarında düzenleme alanı bulur. Asıl olan mahkumiyet kararının derhal infazıdır. Ancak, bazı durumlarda cezanın derhal infaz edilmesinde kamu yararı bulunmamaktadır.

Erteleme kurumu 5237 sayılı TCK⁵,da ve 647 sayılı CİK⁶,da erteleme adıyla düzenlenmişken, 765 sayılı eski TCK’da tecil adı altında düzenlenmiştir. Adalet Komisyonu raporunda da belirtildiği üzere daha anlaşılabilir bir Türkçe kullanılabilmesi amacına uygun olarak günlük dilde daha çok kullanılan ve halkın anlayabileceği “erteleme” kavramı kullanılmış, Arapça kökenli bir kelime olan ve günlük konuşma dilinde pek kullanılmayan “tecil” sözcüğü terkedilmiştir. Böylelikle yeni TCK’daki bu düzenleme ile eski kanunlardaki kavram farklılıkları giderilmiştir.

¹ Faruk Erem, *Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler*, c.1, Sevinç Matbaası Yayını, Ankara 1974, 10. bs, sh. 269-270.

² Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul 1997, c.3, 12. bs., sh. 11.

³ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Caner Yenidünya, “Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Erteleme Müessesesi”, *Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan*, İstanbul 1999, sh. 181.

⁴ Nurullah Kunter, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8.bs., Kazancı Matbaacılık, İstanbul 1986, sh. 896.

⁵ 5237 Sayılı TCK 12.10.2004 tarih ve 25611 sayılı RG’de yayımlanmış ve 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁶ 647 Sayılı CİK 16.07.1965 tarih ve 12050 sayılı RG’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunun 120. maddesi ile 01.06.2005 tarihinde yürürlükten kalkmıştır.

Erteleme kurumunun, düzenleme alanı bulduğu kanunlarda kavramsal tanımını yapılmamış, yalnızca, uygulama koşullarına ve sonuçlarına ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Hukuki bir kurum olan erteleme, bir suç politikası (ceza siyaseti) aracıdır. Ertelemenin, “kamu davasının açılmasının ertelenmesi”, “duruşmanın ertelenmesi”, “hükmün ertelenmesi” ve “cezaların ertelenmesi” şeklinde uygulama biçimleri bulunduğu halde hukukumuzda bu güne kadar erteleme denildiğinde ilk olarak cezanın infazının ertelenmesi akla gelmekte idi. Cezanın ertelenmesi genel olarak, bir cezanın yerine getirilmesinin belli bir süre geri bırakılmasıdır. Bütün bu erteleme çeşitlerinin amacı, uygulanacak yaptırımların bireyselleştirilmesi suretiyle, belli bir süre içinde failin iyi hal göstermesi ve kendine yüklenen mükellefiyetleri yerine getirmiş olması karşısında devletin kovuşturma ve cezalandırma veya tedbir uygulama hak ve yetkisinden vazgeçmiş olmasıdır.¹ Kısaca erteleme, işlenen bir suç nedeniyle fail hakkında kamu davasının açılmaması, kamu davası açılmışsa duruşma yapılmaması, yargılama yapılmışsa hükmün açıklanmaması yada hükmün infazının geri bırakılması ve dolayısıyla gerekli şartların oluşması halinde mahkumiyetin meydana gelmemiş sayılmasını gerektiren bir kurumdur.

1.2. Erteleme Kurumunun Tarihçesi

Erteleme bugünkü hali ile ceza hukukundaki yeni ve modern düşüncelerin ortaya çıkardığı bir kurumdur. Köklerini İlk ve Orta Çağda aramak gereksiz ise de, modern şekli ile olmasa bile, ertelemeye benzer kurumlara Orta Çağda rastlanmakta ve bu zaman içinde mahkemeler tatbikatı, ertelemenin izlerine benzer uygulamaların gerçekleştirildiğini bize göstermektedir. Gerçekten de, bu sırada failin ileride iyi hal sahibi olacağına dair gösterdiği kefil üzerine cezanın infazının engellendiğine rastlandığı gibi, Augsburg Mahkemelerinin de 1491’de ileride iyi hal göstermesi şartıyla failin cezasının infazından vazgeçtiği görülmüştür.²

¹Veli Özer Özbek, *Yeni TCK’nun anlamı*, c.1, 3.bs., Seçkin Yayınları, Ankara 2006, sh.409.

²Ayhan Önder, *Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler ‘‘Tecil’’*, Fakülter Matbaası Yayını, İstanbul 1963, sh. 6.

15. Asırda İsviçre’de de bu kurumun izlerine rastlamak mümkündür. Bu dönemde Zürih Mahkemesinin de, ileride tekrar suç işlediği takdirde her iki suçun cezasını birlikte çekeceği uyarısını yapmak suretiyle bazı faillerin ilk suçunun cezasını ertelediği görülmüştür.¹ Fransa’da uygulanan admonition yani hakimin suç işleyen kişiyi dikkatli olması konusunda uyarması ve ikinci kez suç işlese daha ağır ceza ile cezalandırılacağını ihtar etmesi erteleme ilk uygulamaları olarak kabul edilmektedir.²Bütün bu uygulama örnekleri birlikte değerlendirildiğinde erteleme kurumunun özellikle Kara Avrupasında Orta Çağdan itibaren uygulandığı söylenebilir.

Aydınlık çağda hürriyeti bağlayıcı cezalar büyük bir ümitle bedeni cezaların yerini aldılar. Ancak kendilerinden beklenen suçluların ıslah edilmesi ve topluma yeniden kazandırılması neticesi pek gerçekleştirilemedi. Cezaevine giren hükümlü daha profesyonel suçlularla tanıştı, başka suçların nasıl işleneceğini öğrendi. Cezaevinin nemli ve loş odaları tüberküloza yol açtı. Hücre hapsi çeken hükümlü akıl hastalığına tutuldu veya intihar etmeyi hücre hayatına tercih etti. Hükümlüler arasında homoseksüellik baş gösterdi. Cezaevi idaresinin işletilmesi vergi mükelleflerine çok pahalıya mal oldu.³ Cezaevlerinin suçlu üzerindeki olumsuz etkileri yanında, cezaevleri için yapılan masraflar arttı. Devletler masrafları karşılamakta zorluk çektiler.⁴

Hürriyeti bağlayıcı cezaların bu olumsuz sonuçlarını gidermek amacıyla doktrinde bir takım fikirler geliştirilmiştir. Bu düşüncelerin başında ise erteleme kavramı yer almıştır. Bu şekilde hem hükümlü cezaevine girmeyecek, tutum ve davranışlarına dikkat edecek, hükümlünün cezaevine girip yeni suç tekniklerini öğrenmesi engellenecek ve ayrıca devletin cezanın infazı amacıyla masraf etmesi engellenecek ve dolayısıyla tasarruf edilmiş olacaktır. Ayrıca, ilk defa suç işleyen tesadüfi suçluların cezalarının ertelenmesi, cezaevine girmelerine ve böylece muhtemel suçluların yaratılmasına engel oldu.

¹Önder, *Tecil*, sh. 19.

²Artuk, *Yenidünya*, sh. 55 vd. ; Önder, *Tecil*, sh. 19

³Doğan Soyaslan, *Kriminoloji*, AÜHF Yayınları, Ankara 1996, sh. 174.

⁴Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 3. bs., Yetkin Yayınları, Ankara 2005, sh. 554.

19. yüzyılda hapis cezalarının ceza hukukunun temel yaptırımını olarak kabul edilmesi, bir taraftan bu cezaların infazı açısından özel sorunlar ortaya çıkarmış, diğer taraftan özellikle orta ve basit suçluluk alanlarında seçeneklerin ne olması gerektiği konusunda yeni arayışlara neden olmuştur. Hapis cezalarının infazının, hükümlüyü yeniden topluma kazandırıcı gücüne olan güvenin, bilimin verileriyle çatıştığı çok kısa süre içinde anlaşılmıştır. Bu bakımdan hapis cezaları, hükümlüyü yeniden topluma kazandırmaktan çok, toplumdan uzaklaştırmaya yönelik bir etki ortaya çıkarmaktadır ve bu nedenle de bu cezalara “ultima ratio” (son çare) olarak başvurulmalıdır. İşte erteleme kurumunun kabul edilmesinin altında, bir taraftan ilk defa suç işleyen kişiyi hapis cezasının infazının moral bozucu etkisinden kurtarmak, diğer taraftan hükümlünün iyi halli olması koşuluna bağlı olarak cezadan kurtulmasının, hükümlüyü kanuna uygun hareket etmeye teşvik edeceği düşüncesi yatmaktadır. Cezanın ertelenmesi, dayanağını, önleme ve adalet düşüncesinde bulur. Ertelemede özel önleme, yani faili yeniden topluma kazandırma düşüncesi ön plandadır. Bu anlayışın bir sonucu olarak, erteleme değişik biçimde de olsa, 1830 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde ve 19. yüzyılın ikinci yarısında da Avrupa’da ortaya çıkmıştır.¹ Bu alanda ortaya çıkan gelişmeler esas itibariyle ikili bir yön izlemiştir. Bir taraftan Anglo- Sakson hukukunda ortaya çıkan “probasyon”, diğer taraftan Fransa-Belçika hukukunda ortaya çıkan “sursis” modelidir.²

Probasyon (denetimli serbestlik), İngiltere ve Amerika’da, mahkûmiyet hükmünün ertelenmesine ilişkin farklı yöntemlerin doğrudan sonucu olarak ortaya çıkmış bir uygulamadır. Denetimli serbestlik hakkındaki ilk yasa, 1878 yılında Massachusetts eyaletinde kabul edilmiş, 1891 yılında aynı eyalette ceza mahkemelerinin denetimli serbestliği daha geniş ölçüde kullanmalarını öngören ikinci bir yasa yürürlüğe koyulmuştur. 1933 yılına gelindiğinde, 13 eyalet dışında bütün eyaletler, yetişkinlere yönelik denetimli serbestlik yasalarına ve Wyoming dışındaki bütün eyaletler de küçüklere yönelik denetimli serbestlik yasalarına

¹ Önder, *Tecil*, sh. 19 vd.

² Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 9. bs., Seçkin Yayınları, Ankara 2006, sh. 303-304.

sahip hale gelmiştir.¹ Probasyonun temel özelliği, deneme yardımı ile bağlantılı olarak kusurun tespit edilmesinden sonra hükmedilen cezanın ertelenmesidir.²

Her iki model arasındaki temel farklılıklardan ilki, özellikle deneme amacıyla hükümlü açısından getirilen yükümlülüklerin ihlal edilmesi ve özellikle de suç işlenmesi bakımından kendisini göstermektedir. Sursis modelinde ertelenen cezanın yeniden infaz edilmesi gündeme geldiği halde, probasyonda hakime yeni yaptırımlar belirleme konusunda geniş bir hareket alanı tanınmaktadır. Bundan başka Anglo Amerikan sisteminde deneme süresi içinde hükümlü kendi başına bırakılmamakta ve gözetim ve denetim altında bulundurulmasına karşılık, diğer sistem, başlangıçta gözetimsiz uygulanmıştır.³

Erteleme 19. yüzyılın sonlarından itibaren kanunlarda düzenlenmeye başlamıştır. Kara Avrupası'nda hükmün tesisinden sonra cezanın infazının ertelenmesi kabul edildiği halde, İngiliz-Amerikan hukuk sisteminde, fail hakkında mahkumiyet kararı verilmeden de, hükmün verilmesinin ertelenmesi kabul edilmiştir. Bunun dışında, İngiliz-Amerikan hukuku çevresinde hükmün ertelenmesi sistemi kabul edilmeye başlandıktan sonra, faile verilen deneme süresi içinde kontrole tabi tutulması esas olmuşsa da, Kara Avrupası sistemlerinde erteleme ilk kabulü sırasında, kurum gözetimsiz uygulanmıştır. Ancak, zamanla Kara Avrupası'nda da hükmün ertelenmesi ve deneme süresi içerisinde gözetim kurumu uygulanabilmektedir.⁴

Osmanlı Devleti döneminde padişahlar özel af gibi yetkilere sahip olsalar da erteleme olarak kabul edilebilecek bir uygulamaya Osmanlı Hukukunda rastlanmamaktadır. Türk hukukunda erteleme kurumu ilk kez 1926 tarihli 765 sayılı eski TCK ile uygulama alanı bulmuştur. İtalyan Ceza Kanunu esas alınarak

¹Mustafa Serdar Özbek, *Çağdaş Ceza Adalet Sisteminde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması*, Erişim tarihi, 12 Aralık 2008, (www.turkhukuksitesi.com), sh.3. "Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları Ve Arabuluculuk Uygulaması" başlıklı makalenin tüm hakları yazarı Mustafa Serdar Özbek'e aittir ve makale, yazarı tarafından Türk Hukuk Sitesi (<http://www.turkhukuksitesi.com>) kütüphanesinde yayınlanmıştır. Erişim tarihi, 12 Aralık 2008, (www.turkhukuksitesi.com)

²Öztürk, Erdem, sh. 304.

³Öztürk, Erdem, sh. 304; Haluk Çolak, Uğur Altun, "Yeni Türk Ceza Kanununda Cezaların Ertelenmesi", *Adalet Dergisi* s.26, Eylül 2006, sh.5.

⁴Demirbaş, sh. 572.

hazırlanan 765 Sayılı eski TCK'da erteleme kurumu 89. ve devamı maddelerinde "Cezaların Tecili" başlığı altında düzenlenmiştir. Bu kanunun hazırlanmasına esas olan 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanununda ertelemeye ilişkin her hangi bir hüküm yer almamaktadır. Erteleme kurumu İtalyan Ceza Hukukunda 1904 tarihli özel bir kanun ile düzenlenmiş, 1930 yılında Ceza Kanununa alınmıştır. Mevzuat kanun olan İtalyan Ceza Kanununda yer almayan erteleme kurumunun 1926 tarihli Ceza Kanunumuza hangi kanundan alındığı konusunda tartışmalar olmakla birlikte yaygın kanı, o dönemdeki kanunların hepsinden yararlanmak suretiyle karma bir düzenleme yapıldığı şeklindedir. 1926 tarihli Adalet Komisyonu raporunda da, diğer bazı devletlerden bu hususta edinilen tecrübeler neticesinde gerekli görüldüğü için erteleme kurumu ile ilgili düzenleme yapıldığı belirtilmiştir.¹

1.3. Ertelemenin Hukuki Niteliği ve Mahiyeti

Erteleme kurumu kanunlarda düzenlenmeye başlanınca ertelemenin hukuki niteliği ve amacı konusunda farklı fikirler ortaya çıkmaya başlamıştır. Hukukumuzda ertelemenin bir ceza olmadığı kabul edilmektedir.²

Ertelemenin, cezanın infazından vazgeçilmesi sonucunu doğurduğu için af olduğu ileri sürülmüştür.³ Bu görüşteki yazarlara göre, devlet cezalandırma hakkından vazgeçtiğine göre erteleme af mahiyetindedir. Bu görüş son zamanlarda önemini kaybetmiştir. Yine eski Ceza Kanunu döneminde ertelemenin koşulu af olduğu yaygın bir kanı olmuştur.⁴ Alman öğretisinde egemen görüş, ertelemenin, kendine özgü bir yaptırım türü olmayıp, cezanın bir infaz biçimi olduğu doğrultusundadır. ETCK'nın yürürlükte olduğu dönemde Türk hukukunda ertelemenin hukuksal niteliği konusunda değişik görüşler ileri sürülmüştü. Örneğin Dönmezer/Erman'a göre⁵ erteleme, bir taraftan cezanın infazının geri bırakılmasını gerektiren bir neden, diğer taraftan koşullu bir af niteliğinde olan ve

¹ Önder, *Tecil*, sh. 50 vd.

² Faruk Erem, *TCK Şerhi, Genel Hükümler*, c.1, sh. 754 vd. ; Dönmezer, Erman, sh. 11

³ Önder, *Tecil*, sh. 66

⁴ Öztürk, Erdem, sh. 364 ; Ahmet Caner Yenidünya, *5237 Sayılı TCK'da Hapis Cezasının Erteleme Hakkında Hukuki Perspektifler Dergisi*, Temmuz 2006, s. 7, sh. 69 ; Faruk Turhan, *Yeni Türk Ceza Kanununa Göre Cezaların Erteleme ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar*, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Atatürk'ün 125. Doğum Yılına Armağan, C.10, s. 3-4, 2006 Aralık, sh.28

⁵ Dönmezer, Erman, sh. 13-14

cezalar sistemini tamamlayan bir kurumdur. Önder'e göre¹, erteleme, cezalar sistemini tamamlayan, cezanın bireyselleştirilmesini amaçlayan, deneme süresi olaysız geçirildiği takdirde devletin ceza vermek ve bu cezayı infaz etmek hakkından vazgeçtiğini gösteren bir kurumdur.²

YTCK'da ise, yükümlülüklerin ve cezanın infaz edilmiş sayılmasının kabulü ile erteleme af olmaktan çıkarılıp cezanın infaz müessesesi haline getirildiği kabul edilmiş ve erteleme af düzenlendiği YTCK 51. maddesinin gerekçesinde bu husus belirtilmiştir. Yapılan değişikliklerle, erteleme af sonucunu doğurması, cezanın yok sayılması kuralı kaldırılmış, erteleme af kurumunun infaz kurumuna uygun bir sonuç doğurması sağlanmıştır.

Sonradan ortaya çıkan görüşlere göre, erteleme af değildir.³ İlk defa suç işleyenlere veya daha önce önemli bir ihlalden dolayı mahkumiyeti bulunmayanlara karşı daha merhametli davranılması, serbest yaşamda yeniden denemek ceza infaz edilmeden dahi ıslah olmalarına yardım edilmesi düşüncesi, erteleme kurumunun hukuki niteliğini ve mahiyetini oluşturur. Ertelene kurumunun işleyişinde, deneme süresini iyi hal ile geçirenin işlediği suçtan pişmanlık duyduğu, nefsinin ıslah ettiği kanısına dayanılmakta ve cezanın infazına gitmeden de düzenli bir yaşam sürmeye alışmış olduğu karinesi kabul edilmektedir.⁴ Öncelikli olarak erteleme kararı veren merciden hareketle ertelemeye mahkemelerin karar verdiği, af yetkisinin ise Anayasa gereği TBMM'de olduğu, mahkemelere af yetkisinin devredilemeyeceği kabul edilmektedir.⁵ Af yetkisi yasama fonksiyonuna aittir ve anayasal bir yetki olduğu için ancak anayasa ile bu devir yapılabilir. Böyle bir yetki devri yapılmadığı için mahkemelerin af yetkisi yoktur. Ayrıca, ertelemeye ilişkin kararlarda birçok

¹Önder, *Tecil*, sh. 73-74

²Öztürk, Erdem, sh. 517-518.

³Kayihan İçel, *Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK'nun 50. Yılı ve Geleceği Sempozyumu, Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Olan Müesseselerdeki Gelişmeler ve Türk Ceza Sisteminin Bu Yönden Değerlendirilmesi*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1977, sh. 340 ; Mustafa Ruhan Erdem, *Ceza Hukukunda Cezaların Ertelenmesine İlişkin Düzenlemelere Anayasal Bakış*, Anayasa Mahkemesinin 39. Kuruluş Yıldönümü Nedeniyle Düzenlenen Sempozyumda Sunulan Bildiriler, *Anayasa Yargısı Dergisi*, s.18, Ankara 2001, sh. 20

⁴Ali Parlar, Muzaffer Hatipoğlu,, *5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu*, c.1, Yayın Matbaacılık, Ankara 2007, sh. 467.

⁵Erem, sh. 754 ; Bahri Öztürk, Veli Özer Özbek, Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara 2003, sh. 364.

Yargıtay kararlarında da belirtildiği gibi zorunlu ve önemli bir şarttır.¹ Afta ise ilgili merci gerekçe göstermek zorunda değildir. Cezanın ertelenmesi, belirli koşulların varlığı durumunda hükmedilmiş olan cezanın infazının belirli süre geri bırakılması olanağını hakime vermektedir. Görüldüğü gibi erteleme yetkisi, yasa koyucuya veya yönetsel organlara değil, aksine kusur ve cezanın ağırlığı konusunda karar verme durumunda olan hakime aittir. Bu bakımdan ertelemeye, bir tür affin söz konusu olduğu görüşü yerinde değildir.

Erteleme ve ertelemenin çeşitleri olan kurumlarda yapılan her türlü değişiklik kamuoyunda gizli af şeklindeki tartışmaları beraberinde getirmiştir. CMK'da ve ÇKK'da yapılan son değişikliklerle hukuk sistemimize giren Kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması kurumunun kamuoyunda af gibi görünmüştür. Yine CMK. 231. maddesinde 5728 Sayılı Yasa² ile yapılan değişiklikle Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun kapsamı genişletilince kamuoyunda gizli af olduğu tartışılmaya başlanmış,³ 1999 tarihli ve 4616 Sayılı Yasa da bu anlayış neticesinde "Rahşan Affi" olarak adlandırılmıştır. Bu şekilde ertelemeye ilişkin düzenlemeler halk arasında bir nevi af olarak düşünülmektedir.

Ertelemenin niteliği ile ilgili düşünceler ertelemenin koşullarına ve sonuçlarına göre farklılık göstermektedir. Ertelemenin uygulama koşullarına bakmak suretiyle bir ayrıma gidilmiş; koşullu mahkumiyet, belirsiz mahkumiyet ve koşullu ceza sistemi şeklinde üç sistem olduğu kabul edilmiş infaz edilmiş sayılma sonucu nedeniyle yeni Ceza Kanununda ertelemenin koşullu ceza sistemi olduğu ileri sürülmüştür.⁴ Çınar'a göre erteleme, bir yönden koşullu bir af, bir yönden koşullu hükümlülük, diğer bir yönden ise, cezanın infazını geri bıraktıran yasal bir kurumdur. Bu nedenle erteleme cezalar sistemini tamamlayan kendine

¹ Yarg. 9. CD. 2004/1448 E. ve 2004/2769 K. sayılı, 14.06.2004 tarihli kararı, ; Yarg. 4. CD. 1998/3126 E, 1998/3840 K. sayılı 21.04.1998 tarihli kararı,

² 5728 Sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 08.02.2008 tarih ve 26781 sayılı RG.'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

³ Yeni Bir Rahşan Affi, Hürriyet Gazetesi, 15.02.2008, sh.1 ; www.tumgazeteler.com/?a=2562791 (Erişim tarihi : 21.04.2009) ; www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=21508, (Erişim Tarihi 21.04.2009)

⁴ Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 3. bs, Beta Yayınları, İstanbul 2005, sh. 674.

özgü bir kurumdur.¹Cezanın infazının iyi hali olma ve suç işlememe koşuluna bağlandığı için ertelemeyi koşullu ceza olarak kabul etmek mümkündür.

Ertelemenin, ceza hukukunun faydacı karakterinin bir ürünü, çağdaş ceza hukukuna ait bir tedbir, ceza hukukunun insanileşmesi, insana daha çok değer verilmesi sonucunda kabul edilmiş bir kurum olduğu da kabul edilen diğer bir görüştür.²

Erteleme, cezanın sanığın kişiliğine uydurulmasını sağlayan yargısal bir kişiselleştirme kurumudur. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 07.06.1976 gün ve 7/3 sayılı kararı ile Ceza Genel Kurulunun uyum gösteren kararlarında³ erteleme bu şekilde tanımlanmaktadır. Ertelemedeki amaç, ceza davasının açılmasını, hükmün verilmesini ve infazını hakim ve savcının keyfi takdirine bırakmak değil, objektif ölçülere göre cezanın niteliği ve süresi ile failin kişisel durumunun uygun olması halinde, belirlenen cezanın çektirilmesinde kamu yararı görülmemesidir.

Tüm bu görüşler sonucunda, ertelemenin, cezalar sistemini tamamlayan fakat başlı başına ceza olmayan kendine özgü bir kurum olduğu sonucuna ulaşılabilir. Yargıtay CGK. 2006/4 E. ve 2007/52 K. Sayılı kararında belirtildiği üzere; Ceza Genel Kurulunun uyum gösteren görüşlerinde belirtildiği gibi, erteleme ve paraya çevirme; cezanın, sanığın kişiliğine uydurulmasını sağlayan yargısal bir kişiselleştirme kurumudur. Suçluların kişisel özellikleri ve toplum için arz ettikleri tehlikelilik dereceleri farklıdır. Çağdaş ceza hukuku anlayışında, cezanın amacı kişiye eziyet, ıstırap vermek değil, suçlunun ıslahı ve topluma yeniden kazandırılması olduğuna göre ceza suça değil, suçluya uydurulmalıdır. Aynı ceza her suçlu için aynı etkiyi gösteremeyeceğinden suçlunun ıslahı cezanın suçluya uydurulması şeklinde sağlanmalıdır. Belirtilen bu nedenlerle her suçlu için uygun olan cezanın uygulanması gerekmektedir.

¹ Ali Rıza Çınar, *Türk Ceza Hukukunda Cezalar*, Turhan Yayınları, Ankara 2005, sh. 58

² Dönmezer, Erman, sh. 11 vd.

³ YKD, Ağustos 1976, sh. 1197 vd. ; Yarg. CGK. 31.01.1994, 5-306/10, YKD. Ağustos 1994, sh. 1324 vd. ; Yarg. CGK. 12.11.1979, 8-441/484, YKD. Ocak 1980, sh. 114 vd.

1.4. Ertelemenin Lehindeki ve Aleyhindeki Görüşler

Ertelemenin yasal düzenlemelerde yer alması ve uygulanmaya başlamasıyla birlikte, erteleme kurumunun lehinde ve aleyhinde görüşler ortaya çıkmaya başlamıştır.

1.4.1. Ertelemenin Lehindeki Görüşler

Erteleme kurumunun modern bir ceza hukuku kurumu olması nedeniyle çağdaş düşüncelerle erteleme kurumunun lehinde görüşler ileri sürülmüş ve ertelemenin faydalı yönleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Erteleme kurumu lehindeki görüşler kısaca şöyledir.

a. Erteleme, suçlunun gerektiğinde denetlenerek ve serbestçe, devlete yük olmadan uslanmasını, işinden yoksun bırakılmadan ailesine katkıda bulunabilmesini sağlar.¹ Serbest bırakıldığı için devlete de minnet duyar.

b. Erteleme, ilk defa suç işleyen kişilerin topluma kolaylıkla uyum sağlamalarına yardımcı olur. Suçlu, kendine olan güvenini kaybetmeden ıslah edilmiş olur. Bu nedenlerle erteleme iyi bir ceza siyaseti aracıdır.

c. Erteleme sonucunda cezanın infazı koşullu olarak geriye bırakıldığı için suçlunun iyi hali teşvik edilmiş olur.

d. Cezanın bireyselleşmesini sağlar.

e. Kısa süreli hapis cezalarının olumsuzluklarını ortadan kaldırır.

f. Mükerrer suçluluğu azaltır. Ertelemenin uygulandığı ülkelerde tekerrür oranının fiilen düştüğü görülmüştür.²

g. Suçlunun cezaevinde kötü alışkanlıklar öğrenmesine engel olur.

¹ Artuk, Yenidünya, sh. 55 vd.

² Dönmezer, Erman, sh. 15.

h. Yargılama başlamadan verilen erteleme kararı, devletin yargılama masraflarını azaltır.

1.4.2. Ertelemenin Aleyhindeki Görüşler

Erteleme kurumu iyi bir ceza siyaseti aracı olmasına rağmen eleştirilere maruz kalmış ve ertelemenin aleyhinde bir çok görüş ileri sürülmüştür. Erteleme kurumunun aleyhinde olan görüşler kısaca şöyledir.

a. Cezada bulunan genel önleme vasfını bertaraf eder. İlk defa işlenen suçların veya diğer bazı suçların cezasız kaldığı izlenimini vererek suç sayısında artışa neden olur. Adaletin ve devletin kudretsiz olduğu düşünülür.¹

b. Halkın adalete olan inancı zayıflar.

c. Kanunun çeşitli suçlara farklı uygulanması sonucunu doğurduğundan kanunun herkes için eşitliği ilkesini bozar. Bu şekilde keyfi tedbirlere yol açabilir.

d. Erteleme, bir çeşit özel af etkisi meydana getirdiğinden, yasama organının yetkisinin yargıya devredilmiş olduğu sonucunu doğurmaktadır.

e. Cezanın, suçluya ıstırap verici niteliği kalmamaktadır.

f. Erteleme, suçlunun cezasız kalmamasını ve suç ile bozulan ahlak düzeninin yeniden sağlanmasını gaye edinen mutlak adalet prensibine de aykırıdır. Suçun cezasız kalmaması gerektiğinden prensibe aykırı bazı düşüncelerle cezanın infazını geciktirmek, belki de büsbütün kaldırmak doğru değildir.²

g. Suçlu hakkında bir taraftan mahkumiyet hükmü verilirken diğer taraftan cezanın infazının ertelenmesi ceza tatbikatının ciddiyeti ile bağdaşmaz.

¹Dönmezer, Erman, sh. 14.

²Çolak, Altun, 11.

h. Hükümlü ertelemeyi müteakiben her türlü kötü harekette bulunabileceğinden, erteleme kurumunun pişmanlığın değil, kurnazlığın mükafaatı haline gelebilir.

2. ERTELEME ÇEŞİTLERİ

Ferdileştirme niteliği bulunan ve mükemmel bir ceza politikası özelliği taşıyan erteleme kurumu, tüm ülke kanunları tarafından kabul edilmiş bulunmaktadır. Ancak, kurumun oluşumunda hakim olan fikirler ve kurumun temel gayesi, tüm kanun koyucular tarafından kabul edilmekle beraber, uygulamadaki sistemler oldukça çeşitlilik göstermektedir. Bununla beraber hemen tüm sistemlerde mevcut olan ortak hususlar şunlardır.¹

a. Suç olarak kabul edilen bir eylemin gerçekleştirilmiş olması,

b. Bu suçtan dolayı soruşturmaya başlanılmış olması,

c. Faile, belirli bir süre içerisinde iyi hal göstermesi konusunda uyarıda bulunulması,

d. Failin bu uyarıya rağmen iyi hal göstermemesi halinde soruşturmaya devam edilmesi veya mahkumiyet hükmünün bulunması halinde infaz edilebilmesi.

Erteleme kurumu, ceza hukuku sisteminde yalnızca ceza için öngörölmüş bir kurum olmayıp, işlenen suçun niteliğine göre belirli bir süre içerisinde iyi hal gösterip başka bir suç işlenmemişse fail hakkında uygulanacak sonuca göre çeşitli biçimlerde kendisini göstermektedir. Belirli bir sürenin iyi halli olarak geçirilip

¹ Dönmezer, Erman, sh. 15.

yeni bir suçun işlenmemesi durumunda suçlu hakkında, kamu davasının açılmasından, duruşmanın yapılmasından, hükümlülük kararının açıklanmasından veya cezanın yerine getirilmesinden vazgeçilmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi erteleme kavramı, cezanın infazının ertelenmesinin yanı sıra, kamu davasının açılmasının ertelenmesi, duruşmanın ertelenmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumlarını da kapsamaktadır. Bu kurumlar, yukarıda belirtilen isimleri ile kanunlarda düzenleme alanı bulup, yalın haliyle erteleme sözcüğü, cezanın infazının ertelenmesi kastedilmektedir. Belirtilen bu dört kurumu birden erteleme çeşitleri diye tabir edenler olduğu gibi¹, cezanın infazının ertelenmesi dışındaki diğer üç kurumu “erteleme benzeri kurumlar” diye tabir eden yazarlar da mevcuttur.² Doktrinde yaygın olarak kabul edilen görüş, bu kurumların hepsinin birer erteleme olduğu ve yargılamanın farklı aşamalarında uygulamasının mümkün olduğudur. Yargılamanın aşamalarındaki erteleme, yargılama aşamasına göre isimlendirilmektedir. Örneğin, henüz kamu davası açılmamış ve soruşturma devam ediyorsa, kamu davasının açılmasının ertelenmesi, dava açılmış ve henüz karar verilmemiş, kovuşturma devam ediyorsa duruşmanın ertelenmesi gibi.

Bu açıklamalar doğrultusunda erteleme kurumu aşağıdaki şekilde çeşitlendirilebilir.

2.1. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

Asıl konumuz olan ve erteleme bir çeşidi olarak hukuk sistemlerinde yerini almaya başlayan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, suç işlemiş fail hakkında, suçun niteliği ve failin kişiliği dikkate alınarak, fail hakkında kamu davasının açılmasından, belli koşullar altında ve failin belirli bir süreyi iyi halli geçirmesi halinde vazgeçilmesi şeklinde tanımlanabilir. Kamu

¹ Artuk, Yenidünya, sh. 174 vd. ; Kayıhan İçel, Füsün Sokulu Akıncı, İzzet Özgenç, Adem Sözüer, Fatih Selami Mahmutoglu, Yener Ünver, “İçel Yaptırım Teorisi”, 2. bs, Beta Yayınları, İstanbul 2002, sh. 370 vd. ; Yenidünya, sh. 69. ; Erdem, *Ceza Hukukunda Cezaların Ertelenmesine İlişkin Düzenlemelere Anayasal Bakış*”, Anayasa Yargısı Dergisi, S. 18, Ankara 2001, sh. 20.

² Önder, *Tecil*, sh. 14 vd.

davasının açılması bakımından ihtiyarilik (opportunitaet) prensibinin uygulandığı ülkelerde uygulama bulan bu sistemde savcılık, yaptığı soruşturma sonucunda fail hakkında kamu davasını açmak zorunda olmamakta, belirli bir süre içinde failin iyi hal gösterip yeni bir suç işlememesi halinde fail hakkında kamu davası açılmasından kesin olarak vazgeçilmektedir. Bu konu aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

2.2. Duruşmanın Ertelenmesi

Ertelemenin özel biçimini oluşturan “duruşmanın ertelenmesi”, açılmış olan kamu davasının, sanık olan kişide bulunan belli özellikler nedeniyle, mahkeme tarafından saptanan deneme süresinin sonuna kadar geri bırakılmasıdır. Kurumun temel özelliği duruşmanın ertelenmesinde olmayıp, mahkeme tarafından belli bir deneme süresinin tespit edilmesi ve bu süre içinde failin iyi hal sahibi olması ve bazı koşullara da uyulması hususudur. Sürenin iyi halli olarak geçirilmesi ve koşullara da uyulması halinde açılan davanın duruşması yapılmaz ve ceza takibatı tamamen bertaraf edilmiş olur.¹

Duruşmanın Ertelenmesi kurumu küçüklerle ilgili olarak örneğin Macaristan ve Kuzey Amerika'nın Maine Eyaletinde uygulanmaktadır. Almanya (Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu 153a, f 2), Norveç (CMUK 86) ve Polonya (CK.27) hukuklarında müessese yetişkinler hakkında tatbik edilmektedir.²

2.3. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (Hükmün Ertelenmesi)

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, diğer bir deyişle hükmün ertelenmesi kurumu, kişi hakkında başlatılan ceza muhakemesinin sonucunda suçu işlediğinin sabit görülmesine rağmen, mahkeme tarafından kişi hakkındaki mahkumiyet kararının açıklanmasının belirli bir süre ile failin iyi hal göstermesi koşuluyla ertelenmesidir. Erteleme süresi içerisinde failin iyi hal göstermesi ve belirlenen koşullara uyması halinde fail hakkın da verilen mahkumiyet kararından tamamen sarfınazar edilmekte ve kamu davasının düşmesine karar verilmektedir.

¹Önder, *Tecil*, 15.

²Önder, *Tecil*, 16.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu iki şekilde uygulanmaktadır. İlk olarak, failin suçluluğu tespit edilir ve verilecek hüküm ertelenir. İkinci olarak ise, failin suçluluğunun tespitine kadar gitmeden hükmün tespiti ertelenir. Failin belirlenen süreyi iyi halli olarak geçirmesi veya belirlenen yükümlülüklere uyması durumunda hükmün verilmesinden feragat edilir, aksi halde hüküm açıklanır ve kesinleştikten sonra cezanın infazına başlanır.

Anglo-Sakson kökenli hükmün ertelenmesi kurumuna, Kara Avrupa'sı ülkelerinden örneğin İsviçre, Almanya ve Avusturya mevzuatlarında rastlanmaktadır. Ülkemizde ise ilk defa 15.07.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununu 23. maddesi ile uygulanmaya başlanmıştır. 06.12.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5560 Sayılı Yasa ile ÇKK'da ve CMK'da yapılan değişikliklerden sonra yetişkinler için de uygulanmaya başlanmıştır. 08.02.2008 tarih ve 26781 Sayılı RG'de yayımlanıp yürürlüğe giren 5728 Sayılı Yasa ile CMK 231. Maddesinde yapılan değişiklikle hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanacağı cezaların üst sınırı bir yıldan iki yıla çıkarılmış ve kurumun uygulama alanı oldukça genişlemiştir.

2.4. Cezanın İnfazının Ertelenmesi

Cezanın infazının ertelenmesi kurumunun yukarıda incelenen sistemlerden temel farklılığı, hakimın suç işlemiş fail hakkında mahkumiyet hükmü vermesi, fakat hükümde tespit edilmiş bulunan cezanın infazının ertelenmesidir.¹ İşlediği suç dolayısıyla kişinin cezalandırılması kural olmakla birlikte; bazı koşulların gerçekleşmesi halinde, mahkum olunan cezanın infazından sarfınazar edilebilmesi ceza siyasetinin gereği olarak kabul edilmektedir. Böylece kişinin belli bir süre zarfında iyi hal göstermesi, kendisine yüklenen yükümlülüklerin gereğini yerine getirmesi ve yeni bir suç işlememesi halinde, mahkum olduğu hapis cezası infaz kurumu dışında çektirilmektedir.² Cezanın İnfazının Ertelenmesi kurumu Fransız-Belçika Kanunlarının etkisi altında Kara Avrupa'sında kabul edilmiştir.

¹Önder, *Tecil*, 17.

²İzzet Özgenç, *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükmeler*, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006, sh. 643.

3. KAMU DAVASI AÇILMASININ ERTELENMESİNE İLİŞKİN İLKELER

Erteleme kurumunun bir çeşidi olan ve yukarıda kısa tanımı yapılan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, savcının soruşturma aşamasında, failin kişiliğini ve işlediği suçun önemini göz önünde bulundurarak, kanunda belirtilen sürenin iyi halli olarak geçirilmesi ve öngörülen diğer şartların gerçekleşmesi halinde fail hakkında kamu davasını açmayarak kamu davası açılmasından vazgeçmesi esasına dayanmaktadır.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi, hukuk sistemlerinde farklı şekillerde düzenlenmiş olabilmektedir. Bir çok ülkenin hukuk sistemine yabancı bir kavram olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, Türk hukuk sistemine 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile girmiştir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, kovuşturma mecburiyeti ilkesine istisna teşkil ettiğinden, bu ilkenin uygulandığı hukuk sistemlerinde ya hiç yer almamakta ya da uygulanması çok kısıtlı bir alanda kalmaktadır.

3.1. Hukuk Sistemlerinde Kamu Davasının Açılmasına İlişkin Ana İlkeler

Ceza muhakemesinde, kovuşturmanın sürdürülmesi ve kamu davasının açılmasına ilişkin başlıca iki ilke bulunmaktadır. Bunlardan ilki yukarıda da bahsedildiği gibi suç şüphesi bulunması halinde kamu davasının açılmasını mecburi kılan kovuşturma mecburiyeti ilkesi, diğeri ise bu ilkenin alternatifi olan maslahata uygunluk ilkesidir.

3.1.1. Kovuşturma Mecburiyeti İlkesi

Ceza takibatını gerektiren bir fiilin işlenmesi üzerine iddia makamını temsil eden savcı ve onun yardımcısı konumunda bulunan kolluk birimleri tarafından soruşturma başlatılıp, bu soruşturma neticesinde ceza takibini gerektirecek hususlarda yeterli delil bulunması halinde kamu davasının açılmasını ve bu muhakeme sonuçlanıncaya kadar savcılık tarafından davanın yurütulmesini ifade eden ilkeye kovuşturma mecburiyeti ilkesi denir. Kovuşturma mecburiyeti ilkesinin, yani, kamu davasının açılmasında mecburiliğın kabul edildiğı hukuk sistemlerinde savcılık makamı, dava açmaya yetecek kadar suç şüphesi ve delil elde ettiğı zaman şüpheli hakkında kamu davasını açmakla yuümlüdür. Bu ilkenin esas alındığı hukuk sistemlerinde savcı, kamu davasını açmaya yetecek kadar kuvvetli şüphenin bulunup bulunmadığını tespit ve takdir edecektir. Buna karşılık, kamu davası açmanın, toplum ve suçtan zarar gören açısından daha faydalı olup olmadığını takdir etme yetkisine sahip değildir.

Bu tanımda görüldüğü üzere kovuşturma mecburiyeti ilkesi üç ayrı hususu içermektedir. Bunlara, kovuşturma mecburiyeti ilkesinin alt ilkeleri de denilebilir.

3.1.1.1. Araştırma Mecburiyeti İlkesi

Bir fiilin işlendiğı haberinin alınması üzerine, suçu takibe yetkili makamlar tarafından derhal soruşturma evresine başlanılmasını ifade eden alt ilkeye “ Araştırma Mecburiyeti İlkesi” denilir.¹ Hukukumuzda bu alt ilke 5271 sayılı CMK. 160. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddenin 1. fıkrasında “*Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiğı izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.*” hükmü düzenlenmiş olmakla, kanunkoyucunun araştırma mecburiyeti ilkesini benimsemiş olduğu anlaşılmaktadır. Yine, Adalet Bakanlığının yayınladığı “Soruştırmaların yurütülmesi, soruşturma evrakının düzenlenmesinde ve

¹ Öztürk, Erdem, sh. 184.

tamamlanmasında dikkat edilecek hususlar’’¹ başlıklı genelgede ‘‘Herhangi bir şekilde intikal eden suç ihbar veya şikâyetlerinin zaman geçirilmeksizin soruşturma defterine kaydedilerek, hemen gereğine başvurulması, bu konuda 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 160'ıncı maddesinde yer alan hükümlerin göz ardı edilmemesi,...’’ vurgulanmış ve uygulamanın bu doğrultuda titizlikle yapılması istenmiştir.

İnbarın, daha başlangıçtan esassız olduğu anlaşılıyorsa araştırmaya girişilmesi gerektiğinin söylenemeyeceği, suç işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının yapması gereken işlemleri düzenleyen CMK 160. maddesinin Hükümet Tasarısındaki madde gerekçesinde ifade edilmiştir. Anılan gerekçede, Cumhuriyet Savcısının hedefi, kamu davası açmaya yer olup olmadığına karar vermek olarak belirtilmiştir.²

3.1.1.2. Kamu Davasını Açma Mecburiyeti İlkesi

Soruşturma evresinin neticesinde fiilin takibini gerektirecek hususlarda fiilin ve failin belli olması, yeterli emareler teşkil edecek vakıaların bulunması, başka bir ifade ile şüphelerin ciddi olduğunun tespit edilmesi ve dava şartlarının gerçekleşmiş olması durumunda yetkili makam tarafından kamu davasının açılmasını ifade eden alt ilkeye ‘‘kamu davasını açma mecburiyeti ilkesi’’³ denir.

Hukukumuzda kural olarak kamu davasını açma mecburiyeti ilkesi kabul edilmiştir. Kamu davasını açma mecburiyeti 5271 sayılı CMK. 170. maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin 1. fıkrasında kamu davasının açma görevinin Cumhuriyet Savcısı tarafından yerine getirileceği belirtilmiştir. 2. fıkrada ise, Soruşturma evresi sonunda toplanan delillerin suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa Cumhuriyet Savcısının iddianame düzenleyeceği belirtilmiştir. Kanunun bu düzenlemeyle, kamu davasını açma mecburiyeti ilkesini benimsediği anlaşılmaktadır.

¹Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü 01/01/2006 tarih ve 2 sayılı genelgesi.

²Erdal Noyan, *Ceza Davası*, Adalet Yayınları, Ankara 2007, sh. 423.

³Öztürk, Erdem, sh. 184.

3.1.1.3. Kamu Davasını Yürütme Mecburiyeti İlkesi

Kamu davasını yürütme mecburiyeti ilkesi, iddianame ile kamu davasının açıldıktan sonra bir hüküm ile sonuçlanıncaya kadar yürütmek zorunluluğunu ifade etmektedir. Bu duruma kamu davasının geri alınamaması da denir.¹

3.1.2. Maslahata Uygunluk İlkesi

Ceza Muhakemesinde kovuşturma mecburiyeti ilkesinin karşıtı maslahata uygunluk ilkesidir. Bazı yazarlar bu ilkeye maksada uygunluk (oportunité) ilkesi de demektedir. Hukuki anlamda maslahat, kamu yararı demektir. Bu nedenle maslahata uygunluk şartına, kamu yararı şartı da denilebilir.

Bir fiilin işlendiği haberinin alınması üzerine, bu fiili takibe yetkili makamlar tarafından derhal soruşturma evresine başlayıp başlamamakta; soruşturma evresinin neticesinde ceza ve emniyet tedbiri takibini gerektirecek hususlarda fiilin ve failin belli olması, yeterli emareler teşkil edecek vakıaların bulunması durumunda savcının kamu davasının açıp açmamakta; ve nihayet açılan kamu davasını muhakeme sonuçlanıncaya kadar yürütüp yürütmemekte takdir yetkisinin bulunduğunu ifade eden ilkeye maslahata (maksada) uygunluk ilkesi (oportunité ilkesi) denmektedir.²

Maslahata uygunluk yalnızca kamu davasının açılması için değil, açılmış olan davanın sürdürülmesi için de aranabilir. Dava açmada kamu yararını kabul eden bu sisteme göre kamu davasının açılması için kanuni şartların varolması yeterli değildir. Maslahata uygunluğun ifadesi olan 'lüzum' şartı da araştırılmalıdır. Eğer, dava açılması, suç nedeniyle meydana gelen zarardan veya failin cezasız kalması nedeniyle meydana gelen toplumsal zarardan daha fazla zarar oluşturacaksa, başka bir ifadeyle failin işlediği suça göz yummak dava açmaktan daha faydalı olacaksa dava açılmayabilecektir.

¹Murat Aydın, *Kamu Davasının Açılması ve İddianame*, Seçkin Yayınları, Ankara 2003, sh. 102.

²Öztürk, Erdem, sh. 184.

3.1.3 Mukayeseli Hukukta Kovuşturma Mecburiyeti ve Maslahata Uygunluk İlkeleri İle Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

Mukayeseli hukukta zaman içerisinde erteleme kurumu, erteleme çeşitleri ile birlikte uygulama alanı bulmuştur. Örneğin, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu Almanya, Belçika, Finlandiya, Hollanda, Danimarka ve Japonya'da, duruşmanın ertelenmesi Almanya, Polonya, Norveç, Macaristan ve Amerika Birleşik Devletlerinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ise, Almanya, Avusturya ve İsviçre gibi ülkelerde uygulama alanı bulmuştur.

3.1.3.1. Genel Olarak

Mensubu bulunduğumuz Kıta Avrupası hukuk sistemini benimsemiş olan ülkelerde mahkemelerin ağır iş yükü altında bulunmasından ve ceza muhakemesinin makul sürede sonuçlanmamasından kaynaklanan sorunların bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle çeşitli ülkelerde muhakemeyi çabuklaştırmak amacıyla yönelik çabalar içine girilmiş bulunmaktadır. Bu çabalardan biri de kamu davasının mecburiliğinin yumuşatılmasıdır. Kamu davasının mecburiliği ilkesine yer veren ülkelerde savcı ancak kanunda gösterilen istisnai hallerde kanunda gösterilen takdir yetkisine sahipken, Hollanda ve Fransa gibi maslahata uygunluk ilkesinin geçerli olduğu ülkelerde savcı, kamu davasını açmayarak mahkemenin iş yükünü azaltabilmektedir.¹

Karşılaştırmalı hukuk araştırmaları, kamu davasının açılmasının ertelenmesine daha çok, önemli olmayan işlerde kamu yararı düşüncesiyle hükmedildiğini göstermektedir. Yine günümüzde çoğu ülkelerde, özellikle çocuk suçluluğu konusunda maslahata uygunluk sistemini benimseme şeklinde bir eğilim artış göstermektedir.

¹Cumhur Şahin, *Ceza Muhakemesinde İspat*, Yetkin Yayınları, Ankara 2001, sh. 87.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu mukayeseli hukukta maslahata uygunluk sisteminin bir sonucu olarak görülmekte¹ ve yetki bakımından iki şekilde düzenlenmiş bulunmaktadır. Buna göre, birinci halde savcı, şartlar oluştuğunda kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verebilmektedir. Yani savcının mutlak yetkisi vardır. İkinci halde ise, savcının, kamu davasının açılmasını erteleme yetkisi mutlak değildir. Şöyle ki, bu kararı veren savcı, kararı diğer bir merciin onayına sunması gereklidir. Buna Hollanda ve Danimarka örnek olarak gösterilebilir. Bazı ülkelerde yine, kamu davasının açılmasının ertelenmesi şüphelinin/sanığın kabulüne bağlı tutulmuştur. Ayrıca kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı, koşullu olarak veya koşulsuz olarak, şüpheliye herhangi bir yükümlülük yüklenmeden verilebilmektedir.

Ortak Avrupa ceza hukukuna giden bir yol olarak düşünülen ve Avrupa Birliğinin finansal çıkarlarının korunmasına ilişkin ceza hukuku düzenlemeleri kapsamındaki “Corpus Juris” ile Avrupa savcılığı olarak düşünülen “Yeşil Kitap” tasarılarında, kural olarak kovuşturma mecburiyeti ilkesi benimsenmiş olsa da Avrupa savcısı, önemsiz ve daha çok üye devletlerin çıkarlarını ilgilendiren suçları ulusal makamlara aktarmak, sanığın ikrarı ve zararı gidermesi durumunda soruşturmayı sonlandırmak ve ulusal makamlar tarafından talep edilmesi halinde uzlaşmaya onay verme olanağı tanımak suretiyle maslahata uygunluk ilkesine de yer verilmektedir.²

Roma Statüsü³ ile kurulan Uluslararası Ceza Mahkemesi savcılığı ise, soruşturmayı tamamladıktan sonra iddianame düzenlemesi halinde Duruşma Öncesi Mahkemesi, şüphelinin iddianamede yer alan suçları işlediği hususunda yeterli delil olup olmadığı hakkında karar verecektir. Burada, mahkeme üç şekilde karar verebilmektedir. İlk olarak, iddianamede şüpheli hakkında yeterli delil varsa iddianamenin onaylanması ve şüphelinin duruşma mahkemesince yargılanması

¹ Veli Özer Özbek, *Ceza Hukukunda Suçtan Doğan Mağduriyetin Giderilmesi*, Seçkin Yayınları, Ankara 1999, sh. 287 ; Artuk, *Yeni Dünya*, sh. 55 vd. ;

² Mustafa Ruhan Erdem, *Avrupa Birliği Hukukunun Üye Devletlerin Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukuna Etkileri*, Seçkin Yayınları, Ankara 2004, sh. 198

³ Birleşmiş Milletler nezdinde 17.07.1998 tarihinde kabul edilen Roma Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü, soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarından sorumlu kişileri yargılamak üzere daimi bir Uluslararası Ceza Mahkemesi kurmuştur. Mahkeme sadece statüyü onaylayan devletlerin Roma Statüsünde işlenen suçlardan sorumlu olan kişileri yargılayamadıkları ve yargılamak istemedikleri davalarda yetkilidir.

kararı verebilir. İkinci olarak, iddianamede şüphelinin yargılanması için yeterli delil bulunmayan suçlar yönünden iddianamenin reddedilmesi kararı verilir. Son olarak ise, iddianamenin onaylanması işleminin ileri bir tarihe bırakılması kararı verebilir.¹ Burada, iddianamenin onaylanmasının ileri bir tarihe bırakılması, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna benzer bir düzenleme olduğunu göstermektedir.

27 Ağustos – 7 Eylül 1990 tarihleri arasında Küba'nın Havana şehrinde yapılan 8. Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Suçluların Islahı Konferansında kabul edilen "Savcıların Rolüne Dair İlkeler" in kovuşturmayaya karşı alternatifler başlıklı 18. ve 19. maddelerinde, savcıların, ulusal hukuka uygun olarak sanık ve mağdurların haklarına bütünüyle saygı göstererek, kovuşturmadan vazgeçme ve kovuşturma sürecinin şartlı veya şartsız olarak durdurulması veya cezai olayların yargısal sistemin dışına taşınması için gerekli çabayı gösterecekleri düzenlenmiştir. Bu amaçla devletlerin, hem mahkemelerin aşırı dava yüklerini hafifletmek, hem de dava açma ve hapis cezasının olumsuz sonuçlarından kaçınmak için değişik usulleri kabul etme imkanını araştıracakları öngörülmüştür. Bunun yanında çocuklar için ise, ayrıca, suçun niteliği ve ağırlığına göre, toplumun suça karşı korunmasına, çocuğun kişiliğine ve geçmişteki yaşamına özel dikkat gösterileceği belirtilmiştir. Savcıların bu konuda karar verirken çocuklar için adalet sistemine ve usullerine göre, kovuşturmayaya karşı imkan dahilindeki seçenekleri özel olarak dikkate alacakları belirtilmiştir. Savcıların, sadece gerekli haller dışında çocuklara karşı kovuşturma işlemi yapmamak için her türlü çabayı gösterecekleri düzenlenmiştir.² Uluslararası alanda bu ve buna benzer metinlerde de her olay karşısında dava açılmaması, kovuşturmayaya karşı alternatif usullerin belirlenmesi ve özellikle çocuklar için kovuşturmayaya karşı seçeneklerin imkan dahilinde kullanılması amaçlanarak kovuşturma mecburiyeti ilkesine alternatifler aranmaya başlanmıştır.

¹ Ali Rıza Töngür, *Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kapsamı ve Yargılama Hukuku*, Kazancı Yayınları, İstanbul 2005, sh. 58-59.

² Uluslararası Savcılar Birliği, *Savcılar İçin İnsan Hakları El Kitabı*, Editörler, Egbert Myjer, Barry Hancock, Nicholas Cowdery, Derleyen Marnix, Alink, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2008, sh. 280-281.

3.1.3.2. Almanya'daki Uygulama

Savcının dava açmadaki tekel yetkisinin, onu keyfi davranışlara sevk etmemesi için kamu davasının açılmasında mecburiyet ilkesi kabul edilmiştir. Bu şekilde savcı, baştan kanun koyucu tarafından belirlenen durumların gerçekleşmesi hallerinde soruşturma yapmak ve kamu davasını açmak zorunda kalacaktır.¹ Mahkeme iddianame üzerine son soruşturma açılmasına karar verinceye kadar savcı davayı geri alabilmekte mahkeme son soruşturmanın açılmasına karar verdikten sonra yürütme mecburiyeti başlamaktadır.

Alman ceza muhakemesi hukukunda kamu davası açma mecburiyeti ilkesi benimsenmekle birlikte, oldukça geniş istisnalara da (StPO 153. vd.) yer verilmiştir. Alman Ceza hukukunda gerçekleşen suç olmaktan çıkarma hareketleri usul hukukunda da bazı değişikliklere neden olmuştur. Basit suçlar alanında 1974 yılında, savcının takipsizlik kararı vermesi imkanı genişletilmiştir. Bu anlamda olmak üzere kamu davasının mecburiliği ilkesi yumuşatılmış, uygunluk sisteminin uygulandığı istisnai haller genişletilmiştir.² Alman Ceza Muhakemesi Kanunu (StPO) kamu davasının açılmasının ertelenmesine 153a. paragrafında yer vermiştir. Bu hükme göre savcı, "cünha" (verhegen) niteliğindeki suçlarda sanığın ve son soruşturma için yetkili mahkemenin muvafakatini almak koşuluyla kamu davasının açılmasını erteleyebilir. Böylece kanun, bu müessesenin bir yıla kadarki hürriyeti bağlayıcı cezaları veya para cezasını gerektiren cünha suçlarında uygulanabilmesini kabul etmiştir.³ Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı ile birlikte şüpheli, suçtan zarar gören kişiye verilen zararın giderilmesi, belirli bir miktar paranın hayır kurumlarına bağışlanması, belirli bir nafaka borcunun ödenmesi veya şüphelinin topluma yararlı bir işte çalışması şeklinde şüphelinin bazı yükümlülükler yüklenmektedir. StPO 153a. paragrafındaki bu düzenleme,

¹Teoman Gökçe, "Karşılaştırmalı Hukukta Savcılık", Adalet Dergisi, Ekim 2002, s.13, sh. 82

²Doğan Gedik, *Karşılaştırmalı Hukukta ve 1999 Tarihli Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısında Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kurumu*, (Erişim tarihi 12 Aralık 2008), (www.hukukcu.com.tr), sh. 6, "Karşılaştırmalı Hukukta Ve 1999 Tarihli Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısında Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kurumu" başlıklı makalenin tüm hakları yazarı Doğan Gedik'e aittir ve makale, yazarı tarafından Türk Hukuk Sitesi (<http://www.turkhukuksitesi.com>) kütüphanesinde yayınlanmıştır.

³Dönmezer, Erman, sh. 10 ; Haluk Çolak, Mustafa Taşkın, *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*, Seçkin Yayınları, Ankara 2007, 2. bs., sh. 843.

savcıya, hakiminkine benzer bir cezalandırma yetkisi verdiği nedenle eleştiri konusu olmuştur.¹

Almanya’da kamu davasının açılmasının ertelenmesi, Alman Ceza Muhakemesi Kanununun yanı sıra Alman Genç Mahkemeleri Kanununun (JGG) 45. paragrafında hüküm altına alınmıştır. JGG 45/1’e göre, StPO 153. paragrafındaki şartların (yargılama konusunun cünha, kusurun hafif ve kovuşturmanın yapılmasında kamu yararının bulunmaması) gerçekleşmesiyle savcının, hakimin onayına gerek olmadan kovuşturmayı durdurabileceğini belirtmektedir. JGG 45/2’e göre ise, eğitsel bir tedbirin infaz edilmiş olması veya infazına başlanmış bulunması veya savcının ne 3. fıkraya göre hakimin katılımını ne de kamu davası açılmasını zorunlu kabul etmemesi halinde kovuşturmayı geri bırakabilir. JGG 45/3’te ise, hakimin katılımıyla savcının kovuşturmaya son vermesi hüküm altına alınmıştır. Kovuşturmaya son verilmesi için de; sanığın suçunu itiraf etmesi ve savcının hakim tarafından verilecek bir tedbiri gerekli, fakat dava açılmasını gereksiz telakki etmesi gerekir.²

3.1.3.3. Fransa’daki Uygulama

Fransa, maslahata uygunluk ilkesinin uygulandığı bir ülkedir. Savcının dava açmak mecburiyeti yoktur. Suç haberini alan savcı nasıl işlem yapacağını kendisi kararlaştırmaktadır. Fransız Hukukunda, bizim eski ceza usul kanunumuz olan CMUK’daki “şahsi dava” kurumu benzeri “actio civile” olarak anılan bir dava türü öngörülmüştür. Fransız Usul Yasası şahsi davacıyı kamu davacısıyla eşit haklara sahip kılmaktadır. Kamu davasının açılmasında maslahata uygunluk ilkesini benimseyen Fransa, İngiltere ve İskoçya gibi ülkelerde ilgililere şahsi dava açma imkanı tanınmıştır. İngiltere ve İskoçya gibi ülkelerde, bireylerin yanında dernek, birlik, resmi daire ve bakanlık gibi tüzel kişiler de dava açma hakkına sahip kılınmışlardır.³

¹Gedik, sh. 6.

²Çolak, Taşkın, sh. 843-844.

³Barbara Huber, Savcılık Konum İşlev Denetleme, Konferans Metni, çev. Nur Centel, MÜHF Yayını, İstanbul 1993, sh. 377.

3.1.3.4. İtalya'daki Uygulama

İtalya'da kovuşturma mecburiyeti ilkesi sıkı bir şekilde uygulanmaktadır. Öyle ki, söz konusu ilke İtalyan Anayasasına bile girmiştir. Bu ilkenin tabii bir sonucu olarak İtalyan savcısı dava açmayabilme imkanına sahip değildir. Örneğin suç haberinin asılsız olduğunun anlaşılması halinde durma kararı savcı tarafından verilmez, ancak bu yolda bir karar verilmesi için hakimden talepte bulunur.¹

3.1.3.5. İsviçre'deki Uygulama

İsviçre'de federal düzeyde kural olarak kovuşturma mecburiyeti ilkesi uygulanmakla birlikte istisna olarak maslahata uygunluk ilkesi benimsenmiştir. Kantonlar düzeyinde ise Almanya ve Fransa hukuk sistemlerinin etkisi farklı düzenlemelere yol açmıştır. Alman hukuk sisteminden etkilenen kantonlar kovuşturma mecburiyeti ilkesini, Fransa hukuk sisteminden etkilenen kantonlar ise maslahata uygunluk ilkesini benimsemişlerdir.

3.1.3.6. Hollanda'daki Uygulama

Hollanda, kamu davasının açılmasında maslahata uygunluk ilkesini kabul eden ülkelerden birisi olup, kamu davası açmada iddia tekeline benimsemiştir. Bu ülkede mağdurun, davadan vazgeçme yetkisi bulunan savcının ve ayrıca polisin kararlarını etkileme yönünde fazla bir imkanı yoktur.² Gerçi Hollanda Usul Yasasının 12. maddesinde kamu davasının açılmasını zorlama yolu kabul edilmiştir. Ancak mahkemenin de maslahata uygunluk ilkesi gereğince davadan vazgeçebilmesi her zaman mümkündür. Bu oldukça küçük ülkede kararlarda eşitlik, sadece 25 savcılıkla koordinasyon ve düzenli konferanslarla sağlanmaya çalışılmaktadır.³

¹Hüsamettin Uğur, "Ceza Muhakemesinde Kovuşturma Mecburiyeti İlkesinden Maslahata Uygunluk İlkesine" Barolar Birliği Dergisi, Kasım-Aralık 2007, sh. 5.

²Mustafa Tören Yücel, "İsveç Danimarka ve Hollanda'da savcılık kurumu" YD. Özel sayı, c.15, (1989), aktaran Gökçe, sh. 83.

³Uğur, sh. 5.

3.1.3.7. İsveç’deki Uygulama

İsveç’te savcının kovuşturma yapmama konusunda takdir yetkisi vardır. Örneğin, suçun hafif bir suç olması veya çok sayıda suç işlemiş fail üzerinde bu suçla ilgili cezanın etkili olmayacağına anlaşılması ya da failin çok yaşlı veya hasta olması gibi hallerde savcı kovuşturmama kararı verebilir. Müeyyidesi sadece para cezası olan suçlar hakkında (örneğin dükkan hırsızlığı) savcı dava açmak yerine para cezası müeyyidesi uygulamayı önerebilir (Önödeme). Fail, savcının bu yazılı önerisini kabul ederse cezayı ödediğinde soruşturma sona erer. Trafik kuralı ihlali gibi kimi suçlarda faile doğrudan para cezası polis tarafından uygulanır. Savcının kamu davası açmadığı hallerde zarar görenin (şahsi) dava açması mümkündür.¹

3.1.3.8. Diğer Bazı Avrupa Ülkelerindeki Uygulamalar

Finlandiya’da kamu davasının açılmasının ertelenmesi 1940 tarihli genç suçlular yasasında düzenlenmiştir. 15-18 yaş grubundaki çocukların işlediği ve yaptırımı yalnızca para cezası olan ya da 3 aydan fazla olmayan hürriyeti bağlayıcı cezası olan bir suçu dikkatsiz ve düşüncesizce işlemiş olması ve ayrıca deneme süresini başarıyla tamamlayacağı konusunda savcıda bir kanaat oluşması halinde kamu davasının açılması ertelenebilecektir.²

İspanya Hukuk sisteminde ise, kamu davasının açılmasında kanunilik ilkesi benimsenmiştir. Kamu davasının açılmasında kanunilik ve kamu yararı ilkesi ihlal edilen hukuk düzenini eski hale getirmek isteyen fertler tarafından korunmaktadır. Herkes kamu davası açabilir. Dava açanın mağdur olması veya başka bir çıkarının bulunması gerekmez.³

Belçika’da ise, 1965 tarihli Gençlerin Korunmasına İlişkin Kanun, çocukların yargılanmasında maslahata uygunluk ilkesini kabul etmiştir. Ceza yaptırımı uygulanmasını gerektirecek bir suçun işlenmesi durumunda gençlik

¹Uğur, sh. 6.

²Çolak, Taşkın, sh. 844.

³Gökçe, sh. 83.

mahkemesinde dava açıp açmamaya karar verme yetkisi savcıya aittir. Ancak, savcı bu konuda karar vermeden önce gençlik komitesinden ve polis makamlarından bilgi alabilir. Bu araştırma sonucunda savcı gençlik mahkemesinde dava açmak konusunda serbesttir.¹

Danimarka ve Norveç'te ise, kamu davasının açılmasının ertelenmesi sanığın açıkça kabulüne bağlıdır. Sanık kabul etmezse kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemeyecektir. Kamu davasının açılması kararı şüpheliye bazı yükümlülükler yüklenerek verilmektedir. Avusturya'da da, kamu davasının açılmasında mecburiyet ilkesi benimsenmiştir.

3.1.3.9. Japonya'daki Uygulama

Maslahata uygunluk ilkesi Japonya'da 1924 tarihli Ceza Muhakemesi Usulü Kanununun 279. maddesi ile kabul edilmiştir. Maddeye göre failin şahsiyeti, yaşı, durumu, fiilin işleniş biçimi ve neticeleri ceza kovuşturmasını zorunlu kılmıyorsa kamu davası açılmayabilir. Japon uygulamasına göre açılması ertelenen kamu davası, ilgilinin yeni bir suç işlemesi durumunda yeniden ele alınır. Kurum sadece çocuklarla sınırlı olmayıp, suçun türü ve cezası göz önüne alınmadan uygulanmaktadır.² Japonya'da savcının, açılmış davayı yürütmek mecburiyeti yoktur. Japon ceza muhakemesi sisteminde savcı, mahkeme hüküm verinceye kadar kamu davasını geri alabilir.

3.1.3.10. Anglo-Sakson Hukuk Sistemindeki Uygulama

Başta İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde geçerli bulunan Anglo-Amerikan hukuk sistemi çeşitli yönleriyle Kıta Avrupası hukuk sisteminden farklıdır. Bu farklı yönlerden biri konumuz açısından iddia faaliyetidir. Bu sistemin kaynağı durumunda olan İngiltere'de bilinen anlamda bir savcı ve savcılık bulunmamaktadır.³ Bu sistemde suç haberi alındığında kovuşturmaya başlamak mecburiyetinde olan ve dava açma

¹Çolak, Taşkın, sh. 844.

²Çolak, Taşkın, sh. 844.

³Uğur, sh. 6.

monopolüne sahip bulunan bir savcılık kurumunun yerine birden fazla kovuşturma makamı öngörülmüştür. Bunlar, polis, Director of public procetions (kamusal kovuşturmacılar) ve Attorney-General'dir. Bu kovuşturma makamları, suç haberini aldıklarında kovuşturmaya başlayıp işi mahkemeye götürüp götürmemek konusunda tam bir takdir yetkisine sahiptirler.¹ Anglo-Amerikan hukuk sisteminde en saf haliyle maslahata uygunluk sistemi geçerlidir. Ancak bu resmi yolun yanında bir de ‘‘halk davası’’ denilen ve suç işlendiğini öğrenen her vatandaşın ceza davası açabilmesine imkan tanıyan bir başka yol daha vardır. İngiltere’de kural olarak kabul edilen bu ikinci yoldur. Bu yol zaman içinde çok eleştiriye hedef olmuşsa da İngilizlerin muhafazakar yapısı bunun ortadan kalkmasını önlemiştir. İngiltere’de işlenen suçların çok büyük bir bölümünün kovuşturması polis tarafından yapılmaktadır. Polis, suç haberini aldığı anda kovuşturmaya başlayıp işi yetkili mahkemeye götürüp götürmemek hususunda tam bir takdir yetkisine sahiptir. Bu konuda bazı kriterler vardır; ‘‘Kamu yararı’’, ‘‘kamu düzeni’’, ‘‘usul ekonomisi’’, ‘‘failin yaşı’’ ve ‘‘hukuk kuralının anlamı ve amacı’’ gibi. Ancak 1946’dan beri bazı ağır ve devlet için tehlikeli suçları, her hangi bir maslahat mülahazası olmadan derhal Director of public prosecutions’a bildirmek mecburiyeti getirilmiştir. (Vatana ihanet, rüşvet, kalpazanlık ve çocuklara karşı cinsel suçlar gibi.) Kraliyet hukukçusu olan Attorney-General, politika ile adliyenin birbirinden ayrılması konusunda örnek olarak gösterilen İngiltere’de, özellikle siyasi yönü bulunan suçlarda kovuşturmaya başlanıp başlanmaması konusunda karar vermekle yetkili kılınmış olan siyasi bir memurdur.²

Yukarıda açıklandığı üzere Anglo-Sakson hukuk sisteminde doğup gelişen ve sonraları Avrupa’da da uygulanmaya başlayan probasyon (denetimli serbestlik) kurumunun uygulandığı Anglo-Sakson hukuk sisteminde savcı ve bazen polis dava açmayarak suç işleyen kişiyi belirli bir süre denetimli serbestliğe tabi tutar. Bu süre içerisinde kişinin kötü hali görülmez ve yeniden bir suç işlemezse artık kamu davası açılmaz. Probasyon kurumunun uygulanmasına karar verilebilmesi için öncelikle failin kusurluluğu ve suçluluğu tespit edilmelidir.

¹Bahri Öztürk, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koğuşturma Mecburiyeti*, DEÜHF Döner Sermaye İşletmesi Yayını, Ankara 1991, sh. 5-6.

²Uğur, sh. 6.

3.2. Kamu Davasının Açılmasına İlişkin İlkelerin Leh ve Aleyhindeki Görüşler

Hukuk sistemlerinde kamu davasının açılmasına ilişkin olarak benimsenen mecburilik ve maslahata uygunluk sistemlerinin lehinde ve aleyhinde görüşler ortaya çıkmıştır. Bu görüşlerden etkilenen hukuk sistemlerinde bu ilkelerden biri sıkı sıkıya uygulanabildiği gibi, bazı ülkelerde bir diğer ilke istisna olarak yer almaktadır. Her iki ilkenin de ülkeden ülkeye farklı uygulamaları bulunmaktadır. Bununla birlikte leh ve aleyhlerinde görüşler bildirilmektedir.

Kovuşturma mecburiyeti ilkesi ceza kanunlarının kesin olarak uygulanmalarını sağlar. Kovuşturma mecburiyetinin uygulandığı hukuk sistemlerinde suç haberi alınınca kovuşturma zorunluluğu doğmakta öylece insanlarda cezalandırılma korkusunu artırdığından kovuşturma mecburiyeti ilkesi bir nevi önleme faaliyeti icra etmektedir.

Kovuşturma mecburiyeti ilkesinin, kovuşturmanın, kural olarak fertlere değil, devlete ait bir iş olduğu anlamına gelen kovuşturmanın resmiliği ilkesinden doğduğu, kovuşturmanın resmi oluşunun onun mecburi oluşunu da açıkladığı ifade edilmiştir. Kovuşturma mecburiyeti ilkesi eşitlik ilkesi ile ilgili görülmüştür. Buna göre insanlar kanun önünde eşittir. Buna aykırılık ürkütücü sonuçlar doğurabilir. Devletlin organları ve tüm idari makamları, bütün işlemlerinde insanlar arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep vb. sebeplerle ayırım yapmadan devlet faaliyetlerini yürütmek mecburiyetindedir. (Any. 10. md.)¹ Kovuşturma mecburiyeti ilkesi gereğince her suç işleyen kişi hakkında kovuşturma başlatılması, herkesin kanun önünde eşit olduğu yönünde değerlendirilmekte ve kovuşturma mecburiyetinin, eşitlik ilkesinin gerçekleşmesine yardımcı olduğu belirtilmektedir. Doktrinde kovuşturma mecburiyeti ilkesi hukuk devleti ilkesi ile de bağlantılı görülmektedir. İdarenin işlem ve eylemelerinin hukuk kuralları ile belirlendiği hukuk devletinde kovuşturma mecburiyeti ilkesinin keyfiliği ortadan kaldıracağı ileri sürülmüştür.

¹Uğur, sh. 7.

Maslahata uygunluk ilkesinin, hakim tarafından mahkumiyet kararı verilebilmesi ihtimal dahilinde bulunan durumlarda savcıya takipsizlik (kovuşturmama) kararı verebilme imkanı getirdiği için savcıyı “süper hakim” tahtına çıkardığı, bu suretle de kovuşturma mecburiyeti ve maslahata uygunluk ilkelerinin hakim ve savcı arasında bir yetki bölüşümü sorunu haline geldiği öne sürülmüş; aynı zamanda başta Anayasanın “yargı”ya ilişkin hükümleri olmak üzere, Anayasa hukukunu yakından ilgilendiren bu konunun hukuk devleti esaslarına dayalı dürüst bir ceza muhakemesini gerçekleştirecek tarzda ele alınması gerektiğine işaret edilmiştir. Doktrinde hukuk devleti ilkesiyle bağlantılı olarak kovuşturma mecburiyeti ilkesinin, kuvvetler ayrılığı ilkesine dayandığı; bu ilkeye uymamanın kuvvetler ayrılığı ilkesine de uymama anlamına gelebileceği söylenmiştir. Hangi fiillerin suç teşkil ettiğini tespit etmek kanun koyucuya, yasama gücüne aittir. Yürütmenin memuru olan savcının bazı fiilleri takip edip bazılarını takip etmemesi yasama gücünün işine karışması anlamına gelir ki, bu da kuvvetler ayrılığı ilkesini inkar etmek demektir.¹ Ancak, bu görüş, savcının verdiği kararın dayanağının da yine yasama organı (kanun koyucu) tarafından çıkarılan bir yasa olduğu, savcının somut olay karşısında keyfi olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı veremeyeceği nedenlerle eleştirilebilir.

Kovuşturma mecburiyeti ilkesi, mahkemelerin iş yükünün artmasına neden olduğu, bu durumun ise, mahkemelerin yoğun iş yükü altında önemli olaylara zaman ayırmasını zorlaştırdığı, hakimlerin, daha önemli olaylara yoğunlaşmasını engellediği nedenle eleştirilmektedir.

Maslahata uygunluk ilkesinin benimsendiği ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna yer verilen hukuk sistemlerinde bu ilke ve kurum sayesinde kamu yararının fazla olmadığı işlerde zamandan ve masraftan tasarruf edilmiş olur. Savcılık kurumu daha önemli işlere yoğunlaşabilir. Failin iyi halinin teşvik edilmesi ve belirli bir süre suç işlemekten çekineceği nedenlerle bu ilke olumlu yönde eleştiri almaktadır.

¹Uğur, sh. 8.

Yine maslahata uygunluk ilkesi, sanığın beraat etmesi ve halk nazarında aklanmasını ortadan kaldıracığı nedenle eleştirilmektedir. Nitekim, sanığın, hak arama hürriyeti elinden alınmaktadır. Bunun yanında, bu ilke, istismara açık olması, cezanın kefareti inancını zedelediği nedenlerle eleştirilmektedir.

3.3. Her İki İlkenin Değerlendirilmesi

Kovuşturma mecburiyeti ilkesi ile maslahata uygunluk ilkeleri birbirinin alternatifi olduğu için birinin lehindeki görüşler diğerinin aleyhindeki görüşler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kovuşturma mecburiyeti ilkesi her türlü keyfiliği engellemektedir. Takip konusu olan olayların suiistimalini ortadan kaldıracığı nedenle önemli bir işleve sahiptir. Maslahata uygunluk ilkesinin kabul edilmesi durumunda bir çok olay, takdir yetkisi içinde değerlendirileceğinden keyfi davranışlara yol açabilecektir.

Modern ceza muhakemesi hukukunda kovuşturmanın, kural olarak fertlere değil, devlete ait bir iş olduğu (kovuşturmanın resmiliği ilkesi), devlet bu işi yerine getirirken mağdurun durumunu da dikkate alarak hukuki barış ve adaleti gerçekleştirmeye çalışmak durumundadır.¹Haber alınan ve cezayı gerektiren her olayla ilgili takibat başlatılması, kişilerin suç işlemekten çekinmesine yol açacağı gibi, halkın da adalete güvenini artıracaktır. Bu da, bir hukuk devletinde insanların devlete güvenmesini sağlar.

Maslahata uygunluk ilkesi uygulandığı hukuk sistemlerinde suç mağdurlarının haksızlığa uğrayacağı, bunun da hukuki barışı zedeleyeceği ve insanların devlete güveninin azalacağı muhakkaktır.

Bütün bunlara rağmen, ceza muhakemesi hukuku sadece kovuşturma mecburiyeti ilkesi ile yetinemez. Çünkü, bu ilkenin zayıf kaldığı durumlar da vardır. Gerçekten, cezaların kişiselleştirilmesi, mahkemelerin gün geçtikçe ağırlaşan iş yükü ve ceza kanunlarının metrukiyeti gibi konular kovuşturma mecburiyeti ilkesi ile kolay açıklanabilecek konular değildir. Bu nedenle, kural,

¹Öztürk, sh. 44.

kovuşturma mecburiyeti ilkesi olmakla birlikte, istisna olarak maslahata uygunluk ilkesine de yer verilebilir. Cezaların kişiselleştirilmesi açısından, aynı suçu işleyen kimselere aynı müeyyidenin uygulanması isabetli değildir. Burada kıstas, işlenen suçun ağırlığı veya hafifliği değil, işleyen kimsenin iyileştirilmesine uygun bir müeyyide bulunması olmalıdır. Seçilen müeyyide o kimsenin bir daha suç işlemesine engel olacak en iyi hareket tarzını teşkil etmelidir. Bu bakımdan, aynı fiili işlemesine rağmen, bir kimsenin kişiliği onun daha ağır, bir başkasının kişiliği daha hafif cezalandırılmasını gerektirdiği gibi, bir başkasının kişiliği ise kendisinin hiç cezalandırılmamasını, hatta hakkında hiç kovuşturma yapılmamasını gerektirebilir.

3.4. Türk Hukukunda Kovuşturma Mecburiyeti ve Maslahata Uygunluk İlkeleri

1 Haziran 2005 tarihine kadar ceza hukukumuzda katı bir kovuşturma mecburiyeti ilkesi hakim olup belli bir yaşın altındaki küçükler hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılamaması, şahsi davalık suçlarda kamu yararı görülmemesi nedeniyle veya önödeme nedeniyle verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, cezanın ertelenmesi ve şartla tahliye gibi maslahata uygunluk ilkesine uygun kurumlar ile zaman zaman belli bazı suç ve suç failleri için çıkarılan dava ve cezaların ertelenmesine dair kanunlar mevcut iken 1 Haziran 2005 tarihinden itibaren ceza hukukumuzda maslahata uygunluk ilkesinin yansımalarına kurumsal olarak yer verildiği görülmektedir.¹

Daha önce kovuşturma mecburiyeti ilkesinin uygulandığı ülkemizde, 1 Haziran 2005 tarihinde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun yürürlüğe girmesiyle birlikte maslahata uygunluk ilkesine de yer verildiği görülmektedir. CMK 171. madde ilk halinde, cezanın ortadan kaldırılmasını gerektiren şahsi sebep olarak etkin pişmanlık uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsi cezasızlık sebebinin varlığı halinde Cumhuriyet Savcısının kamu davasını açmayabileceği düzenlenmişti.

¹Uğur, sh. 13.

Yine CMK'da 19.12.2006 tarih ve 5560 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikler sonucunda aynı maddede değişiklik yapılarak, savcıya, belli suçlarda, kamu davasının açılmasının 5 yıl süreyle ertelenmesi kararı verme yetkisi tanınmıştır. Bundan önce, ÇKK. 19. maddesinin ilk halinde çocuklar hakkında çok geniş bir uygulama alanı olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna yer verilmişti. 5560 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikler sonucunda çocuklar hakkındaki kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı CMK'daki genel hükümlerle eşit hale getirilmiştir. Böylece, bu kanunlarla yapılan değişiklikler ve yenilikler sonrasında hukuk sistemimizde kural olarak kovuşturma mecburiyeti ilkesi benimsenmiş fakat istisna olarak maslahata uygunluk ilkesine de yer verilmiştir. Bu anlamda kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun, maslahata uygunluk sisteminin bir sonucu olduğu söylenebilir.¹

4. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ KARARI

4.1. Hukuk Sistemimizdeki İlk Düzenlemeler

Eski Ceza Muhakemesi Usul Kanunumuz olan 1412 sayılı CMUK'da kovuşturma mecburiyeti ilkesi benimsendiği nedenle kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna yer verilmemişti. CMUK 153. maddesi uyarınca, suç haberini alan savcı, derhal hazırlık soruşturmasına girişmek mecburiyetindedir. Bu husus 1412 Sayılı CMUK 153. maddesinde;

“Cumhuriyet Savcısı ihbar veya herhangi bir suretle bir suçun işlendiği zehabını verecek bir hale muttali olur olmaz hukuku amme davasını açmağa mahal olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin hakikatini araştırmağa mecburdur” şeklinde ifade edilmiştir.

¹ Özbek, *Ceza Hukukunda Suçtan Doğan Mağduriyetin Giderilmesi*, sh. 287

Hazırlık soruşturması, fiilin fail tarafından işlenmiş olabileceği yolundaki şüpheleri kuvvetlenmesi sonucunu verirse yetkili savcı dava açmak zorundaydı. Bu hususta CMUK'nun 148. maddesinde ;

“ Kamu davasını açmak vazifesi Cumhuriyet savcısındır.

Kanunda aksine hüküm bulunmadığı takdirde Cumhuriyet savcısı, ceza takibini gerektirecek hususlarda yeterli delil mevcut ise kamu davasını açmakla mükelleftir.” şeklindeki düzenleme ile yeterli suç şüphesi bulunması halinde cumhuriyet savcısına kamu davasını açma görevi verilmişti.

4.2. 1999 Tarihli Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısında Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kurumu

1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun yürürlüğe girdiği 1929 yılından bu yana ülkemizde ve tüm dünyada meydana gelen ekonomik ve sosyal değişiklik ve gelişmelerle birlikte yeni yasal değişikliklere ihtiyaç olduğu anlaşılmış ve yeni yasal düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Bu düzenlemeler kapsamında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda da değişiklik yapılması zarureti ortaya çıkmış ve bu amaçla 1999 tarihli Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısı hazırlanmıştır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu da ilk olarak bu tasarıda yer almıştır. Tasarının 164. maddesinde;

“(1) Fiil için Kanunda öngörülen şahsî hürriyeti bağlayıcı cezanın üst sınırı üç aydan fazla ve iki yıla kadar (iki yıl dahil) ise, şüpheli hakkında açılacak kamu davası, aşağıdaki koşulların birlikte bulunması hâlinde:

a- Şüpheli daha önce hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile mahkûm olmamışsa,

b- Yapılan araştırma, kamu davasının açılmasının ertelenmesi hâlinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini meydana getiriyorsa,

c- Kamu davasının açılmasının ertelenmesi, şüpheli ve toplum açısından kamu davasının açılmasından daha yararlı ise,

d- Şüpheli, suçtan meydana gelen ve Cumhuriyet savcısının saptayacağı zararı ödemişse.

(2) Cumhuriyet savcısı tarafından deliller toplandıktan sonra, kabahatlerde bir yıl, cürümlerde beş yıl süreyle ertelenebilir. Erteleme süresi içinde işlenen başka bir suçtan mahkûmiyet hâlinde kamu davası açılır. Belirlenen sürede suç işlenmezse Cumhuriyet savcısı kovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez.

(3) Yukarıdaki erteleme kararının uygulanması asliye ceza hâkiminin onamasına bağlıdır. Asliye ceza hâkimi bu konudaki kararını beş gün içinde verir”.

Şeklinde düzenleme yapılmıştır. Bu tasarıdaki kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu düzenlenirken tasarıda suçlarda cürüm ve kabahat ayrımı yapılmadığı nedenle kabahat eylemleri için de kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna yer verilmiştir.

1999 tarihli CMUK tasarısında düzenlenen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunda tasarı, savcıcıyı mutlak yetkili kılmamıştır. Savcı, ancak asliye ceza hâkiminin onayı ile kamu davasının açılmasını erteleyebilmektedir. Bazı yazarlar bu düzenlemeyi olumlu bulmaktadır. Zira kuruma yapılan eleştirilerden biri de, savcılık makamının, hakimlik gibi tarafsız bir makam olmadığı, bu nedenle etkilenebileceği yönündeki iddiadır. Cumhuriyet Savcısının, kamu davasının açılmasının ertelenmesinde hakimin onayını alması şeklindeki düzenleme, iki makam arasında iş birliğini gerçekleştirerek doğru kararın verilmesinin sağlanması ve eleştiriyi karşılaması itibariyle yerinde bir düzenleme olarak değerlendirilmektedir.¹

Diğer yandan Tasarıda, bir çok Avrupa ülkesinde görüldüğü üzere kamu davasının açılmasının ertelenmesi için sanığa mükellefiyet yüklenmiştir. Başka bir

¹Gedik, sh. 9.

deyişle erteleme koşulludur. Sanık, meydana gelen zararı ödediği takdirde kamu davası ertelenebilecektir. Ancak öngörülen mükellefiyetin sadece suçtan meydana gelen zararın giderilmesiyle sınırlandırılmış olması yeterli bulunmamakta ve bunun yanında karşılaştırmalı hukukta yer alan diğer mükellefiyetlerden, örneğin özür dilemek, kamuya yararlı edimler ifa etmek gibi hukukumuzda uygulanabilirliği olanların da kabul edilmesi gerektiği görüşü ortaya atılmıştır.¹ Yine tasarıda, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının verilmesinde Danimarka ve Norveç gibi ülkelerden farklı olarak şüphelinin rızası aranmamıştır. Şüphelinin, mahkeme önüne çıkarak suçsuzluğunu ispat etmesi ihtimali varken, şüphelinin rızasının alınmadan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi şüpheliyi zan altında bırakacağı ve aklanma ihtimalini yok edeceği nedenle yerinde olmayan bir düzenlemedir.

4.3. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kurumu

1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda kamu davasının açılmasının ertelenmesi konusunda hüküm bulunmamasının getirdiği eksikliği gidermek amacıyla 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa bu konuda bir hüküm konulması yönünde düşünceler ileri sürülmüştür. Bu düşünceler çerçevesinde CMK tasarısına konan hükümle ilgili olarak TBMM Adalet Alt Komisyonundaki hukuki içerikten yoksun tartışmalar nedeniyle bu konuya ilişkin madde metni tasarıdan çıkarılmıştır.²

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi³'nin 3. maddesinde, “*kamusal yada özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun yararının temel düşünce olduğu*” kabulüne yer verilmiştir. Aynı sözleşmenin 40. maddesinde ise, ceza yasasını ihlal ettiği iddia edilen ve bu

¹Gedik, sh. 10.

²Özgenç, sh. 599.

³Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 20.11.1989 tarihinde kabul edilmiştir.

nedenle itham edilen ya da ihlal ettiği kabul edilen her çocuğun yeniden topluma kazandırılmasının arzu edildiği ifade edilmiştir.¹

Sekizinci Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Suçluların Islahı Konferansında²savcıların sadece kesinlikle gerekli olan haller dışında küçüklere karşı kovuşturma işlemi yapmamak için her türlü çabayı gösterecekleri vurgulanmıştır. Savcılar bir konuda karar verirken, küçüklere için adalet sistemine ve usullerine göre, kovuşturmaya karşı imkan dahilindeki seçenekleri de özel olarak dikkate alırlar. Küçüklerin kovuşturulmaları veya kovuşturulmamaları konusunda, savcılara takdir hakkı verilen ülkelerde suçun niteliğine ve ağırlığına, toplumun suça karşı korunmasına, küçüğün kişiliğine ve geçmişteki yaşamına özel bir dikkat gösterileceği kabul edilmiştir.³

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu ilk olarak hukukumuza 15.07.2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile girmiştir. Belirtilen bu tarih itibariyle çocuklar hakkında düzenlenen bu kurum yukarıda belirtildiği gibi 5271 sayılı CMK.'da 5560 sayılı yasayla yapılan değişiklikler sonucu çocuklar dışında da uygulanmaya başlanmıştır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi aşağıda ayrıntılı olarak görüleceği gibi, her suç veya şüpheli ile ilgili olarak değil, bazı suçlar ve şartlar taşıyan şüpheliler hakkında uygulanabilmektedir.

Bu düzenlemeler doğrultusunda, genel gerekçesinde çocukla ilgili tüm işlemler için çocuğun yararına öncelik verilmesi ilkesinin benimsendiği belirtilen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 19. maddesinin madde gerekçesinde de değinildiği üzere; “kamu davasının açılmasının ertelenmesi” kurumu çocuklar hakkında, bu kurum yetişkinler için Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenmeden önce düzenlenmiştir.⁴

¹Noyan, sh. 616.

²27 Ağustos, 7 Eylül 1990 tarihleri arasında Küba'nın Havana şehrinde yapılan 8. Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Suçluların Islahı Konferansında Savcıların Rolüne Dair İlkeler kararlaştırılmıştır.

³Noyan, sh. 616.

⁴Noyan, sh. 616-617.

Çocuk Koruma Kanununun ilk yürürlüğe girdiği halindeki 19. maddesine göre, çocuğun fiilinin kanundaki karşılığı olan cezanın üst sınırı üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasını gerektiriyor ise Cumhuriyet Savcısı tarafından deliller toplandıktan sonra suça sürüklenen (şüpheli) çocuk hakkında belli şartların bulunması halinde kamu davasının açılmasının 5 yıl süreyle ertelenmesine karar verilebiliyordu. Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmamış çocuk hakkında ise üç yıla kadar hapis ve adli para cezası gerektiren fiillerde bu karar verilebiliyordu. Bu kararın verilebilmesi için çocuğun daha önceden kasıtlı bir suçtan mahkum olmamış bulunması, yapılan soruşturmanın, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi, kamu davasının açılmasının ertelenmesinin şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı bulunması, suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, eski hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmiş olması koşullarının birlikte gerçekleşmesi halinde verilebilmekteydi. Bununla birlikte, çocuğun veya ailesinin ekonomik durumunun elverişli olmaması halinde mağdurun veya kamunun zararının giderilmesi koşulunun aranmayabileceği düzenlenmişti.

İlgili maddenin bu eski halinde çocuk hakkında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı çocuk hakiminin onamasına bağlı tutulmuştu. Hakimin bu konudaki kararını beş gün içerisinde vermesi gerektiği de ayrıca düzenlenmişti.

Çocuk hakkında erteleme süresi içerisinde kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkum olmadığı takdirde kovuşturmaya yer olmadığına karar verileceği aksi halde ise kamu davasının açılacağı düzenlenmişti. Erteleme müddetince zamanaşımı işlemeyecektir.

Bu düzenleme, kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin mevzuatımızda yer alan ilk düzenlemelerdir. ÇKK.'da, 5560 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikten sonra kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin hüküm değiştirilmiş ve 5560 sayılı yasayla CMK. 171. maddede yapılan değişikliklerle, ÇKK'daki düzenleme CMK'daki genel düzenlemeye atıfta

bulunmuştur. ÇKK. 19. maddesinin 5560 sayılı Kanunla değişik bu yeni hali aynen “Çocuğa yüklenen suçtan dolayı Ceza Muhakemesi Kanunundaki koşulların varlığı halinde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilir. Ancak, bu kişiler açısından erteleme süresi üç yıldır.” şeklinde düzenlenmiştir.

Adalet Komisyonu raporunda; 5395 sayılı Kanunun 19. maddesinde düzenlenen kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile ilgili olarak, koşulları ve uygulama şekli bakımından Ceza Muhakemesi Kanununda yer alması öngörülen bu kuruma ilişkin düzenlemeye yollamada bulunulduğunu, maddede sadece erteleme süresi bakımından istisna hükmüne yer verildiği ifade edilmiştir.¹ Maddenin bu yeni halinde ÇKK’daki düzenleme ile CMK’daki düzenleme arasında bir farklılık kalmamış, yalnızca CMK’daki erteleme süresi olan 5 yıllık süre çocuklar için 3 yıl olarak düzenlenmiştir.

4.4. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesine İlişkin Yeni Düzenlemeler

5560 sayılı yasayla CMK’da ve ÇKK’da yapılan değişikliklerden sonra kamu davasının açılmasının ertelenmesi konusunda erteleme süresi dışında çocuklar ile büyükler arasında uygulama yönünden bir farklılık kalmamıştır. CMK. 171. maddesinin yeni hali aynen;

“(1) Cezayı kaldıran şahsî sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsî cezasızlık sebebinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısı kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verebilir.

(2) 253 üncü maddenin ondokuzuncu fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, Cumhuriyet savcısı, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olup, üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasının beş yıl süreyle

¹Noyan, sh. 617.

ertelenmesine karar verebilir. Suçtan zarar gören, bu karara 173 üncü madde hükümlerine göre itiraz edebilir.

(3) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için, uzlaşmaya ilişkin hükümler saklı kalmak üzere;

a) Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması,

b) Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi,

c) Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması,

d) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,

koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir.

(4) Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmediği takdirde, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir. Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi halinde kamu davası açılır. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez.

(5) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Bu düzenleme ile CMK. tasarısında yer alan fakat yasallaşmayan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu pozitif hukukumuzda katılmıştır. Bu düzenleme ile savcılarının takdir yetkisinin alanı genişletilmiştir.¹

4.5. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenebileceği Durumlar

Cumhuriyet Savcısı, CMK'nun 171/2. maddesi uyarınca, 253. maddenin 19. fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, soruşturması ve kovuşturması şikayete bağlı olup üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, dava açılması için yeterli şüphenin bulunmasına rağmen kamu davasının açılmasının beş yıl süreyle ertelenmesine karar verebilir. CMK. 253. maddesi, 5560 sayılı yasayla değiştikten sonra Uzlaşma Kurumu yeniden düzenlenmiştir. 253. maddenin 19. fıkrası, *“Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini defaten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksitle bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde, 171 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171 inci maddenin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır. Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilam mahiyetini haiz belgelerden sayılır.”* şeklinde düzenlenmiştir. Uzlaşma, hukuk sistemimize yeni giren kurumlardan biridir. Soruşturma ve kovuşturması şikayete bağlı suçlarla, şikayete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

1. Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88),

2. Taksirle yaralama (madde 89),

¹Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul 2007, 12. bs., sh. 398.

3. Konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116),

4. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (madde 234),

5. Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç, madde 239),

suçları uzlaşma kapsamındaki suçlardır.

Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olanlar hariç olmak üzere; diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, kanunda açık hüküm bulunması gerekir. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez. Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tabi olması halinde, Cumhuriyet savcısı veya talimatı üzerine adli kolluk görevlisi, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde, uzlaşma teklifi kanuni temsilcilerine yapılır. Cumhuriyet savcısı uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla da yapabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde, teklifi reddetmiş sayılır. Uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler.

Tarafların uzlaşmayı kabul etmeleri halinde ve uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini defaten yerine getirmesi halinde, şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya edimin süreklilik arz etmesi halinde, CMK 171. maddesindeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Burada Cumhuriyet Savcısının takdir

yetkisi yoktur. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171/4. maddesindeki, kasıtlı bir suç işleme şartı aranmaksızın kamu davası açılır.

CMK. 171/3. maddesinin ilk cümlesinde, “*Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için, uzlaşmaya ilişkin hükümler saklı kalmak üzere*” denilmek suretiyle uzlaşma kapsamındaki suçları da kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilecek suçlar kapsamına almıştır. Kanunun hükümet tasarısı gerekçesinde bu husus “*Cumhuriyet Savcısının, kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verebileceği suçların kapsamını ve erteleme süresini göstermektedir. Buna göre; uzlaşma kapsamına giren bütün suçlar ile uzlaşma kapsamında olmasa dahi üst sınırı bir yıl ve daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlar bu kapsamdadır. Ancak uzlaşma kapsamına giren suçlar söz konusu olduğunda, öncelikle uzlaşma hususu denenmek zorundadır. Nitekim bu hususu vurgulamak üzere üçüncü fıkrada, uzlaşmaya ilişkin hükümlerin saklı olduğu belirtilmektedir.*” şeklinde açıklanmıştır. Bu gerekçeden de anlaşılacağı üzere kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı, soruşturma ve kovuşturması şikayete bağlı olan suçların yanında uzlaşmaya tabi olan suçlar hakkında da verilebilecektir.

4.6. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı İçin Gereken Şartlar

Yukarıda açıklandığı üzere, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için, suçun soruşturma ve kovuşturmasının şikayete bağlı suçlardan olması ve üst sınırının bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlar ile uzlaşma kapsamındaki suçlardan olması zorunludur. Bu suçlar yönünden kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için bir takım şartlar gereklidir. Bu şartların birlikte gerçekleşmesi durumunda kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı, soruşturmanın başında veya ortasında değil, soruşturma tamamlandıktan sonra verilir. Cumhuriyet savcısı yaptığı soruşturma sonunda, şüpheli hakkında kamu davasının açılması için CMK 170. maddesinde belirtildiği üzere, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe olduğunu görürse bu durumda kamu davasının açılmasının ertelenmesi düşünülecektir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı şüphelinin kabulüne bağlı değildir. Kararın, şüphelinin kabulüne bağlı olmaması Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamında, mahkemeye erişim hakkının ihlali olarak düşünülebilir. Bu anlamda şüphelinin kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına rıza göstermemesi ve dolayısıyla mahkeme karşısında yargılanmak istemesi halinde adil yargılanma hakkının (mahkemeye erişim hakkının) ihlal edildiğine dair AİHM kararlarına rastlanmaktadır. AİHM bir kararında adil yargılanma hakkının ceza davası açılmadan önce de geçerli olduğunu belirtmiştir.¹ Mahkemeye başvurma hakkı özel hukuk uyuşmazlıkları ile idari işlem ve eylemler nedeniyle ortaya çıkan uyuşmazlıklar yanında ceza davaları ile ilgili olarak da uygulanabilmektedir. Mahkemeye başvurma hakkı, şüphelinin, kendisine yöneltilen isnadın bir mahkeme tarafından karara bağlanmasını talep etme hakkı anlamına da gelmektedir.² Bu durumda kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmeden önce şüphelinin rızasının alınması yönünde yasal düzenleme yapılmasının yerinde olacağı kanısındayız.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı mahkeme onayına bağlı tutulmamıştır. Yapılan soruşturma sonunda toplanan delillere göre, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi için gerekli olan şartlar aşağıda belirtilmiştir.

¹ Imbrioscia/İsviçre davası, 24.11.1993 tarihli AİHM kararı.

² Deweer/Belçika davası, 27/02/1980 tarihli AİHM kararı. ; Poitrimol/Fransa davası, 23.11.1993 tarihli AİHM kararı.

4.6.1. Şüphelinin Daha Önce Kasıtlı Bir Suçtan Dolayı Hapis Cezası İle Mahkum Olmamış Bulunması

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, genel itibariyle tesadüfi suçluların, mahkeme önüne çıkmadan toplum nazarında suçlu olarak algılanmadan ve cezaevi koşullarını yaşamadan topluma kazandırılmalarını amaç edinmiş bir müessese olduğundan şüphelilerin daha önceden kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkum olmamaları şartı aranmaktadır.¹ Taksirle işlenen suçlar ise Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi kararı verilebilmesine engel değildir. Taksirli suç, adi taksirle işlenen bir suç olabileceği gibi bilinçli taksirle işlenmiş bir suç da olabilir. Ancak her halde, mahkumiyet kararının kesinleşmiş olması gereklidir.

Şüphelinin, daha önce aldığı kasıtlı bir suçtan mahkumiyetin, adli para cezası veya hapis cezası olmasının ya da bu cezanın ertelenmiş olup olmamasının bir önemi yoktur. Kaldı ki, 5237 sayılı yeni TCK sisteminde adli para cezasının ertelenmesine yasal imkan yoktur. 765 sayılı eski TCK'nun uygulanmasını gerektirir lehe bir durum olması halinde ise, 765 sayılı TCK 95/2. maddesi uyarınca cezanın ertelenmesi halinde şüpheli, ertelenmiş cezaya ilişkin hüküm tarihinden itibaren beş yıl süreyle aynı cins veya daha ağır bir cezaya mahkum olmazsa ertelenmiş mahkumiyet esasen vaki olmamış sayılacağından beş yıllık erteleme süresi geçtikten sonra işlenen ve kamu davasının açılmasının ertelenmesini gerektirecek bir suçta kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına engel teşkil etmeyecektir.

Şüphelinin, daha önceden almış olduğu cezanın kesinleşmiş olması gereklidir. Burada kesinleşme yönünden bir sorun karşımıza çıkmaktadır. Bu kesinleşme suç tarihinden önce mi olmalıdır? Yoksa soruşturma aşamasında cezanın kesinleşmiş olması kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına engel olacak mıdır? Bu konuda doktrinde ve uygulamada kesin bir görüş birliği mevcut değildir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi yeni bir kurum olduğu nedenle zamanla bilimsel görüş ve içtihatlar oluşacaktır. Ancak kanaatimize göre,

¹Mehmet Duran Yılmaz, *Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi*, Çisenti, Rize Adliyesi Dergisi, Yaz 2008, s. 2, sh. 79.

suç tarihinden önce kesinleşmiş mahkumiyet hükmü var ise bu mahkumiyet kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına engel olacaktır. Suç tarihinden sonra fakat soruşturma devam ederken önceki mahkumiyet hükmünün kesinleşmesi halinde ise, bu mahkumiyet hükmü sırf, daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum olmama şartı kapsamında değerlendirilmemelidir. Ancak, bu sonradan kesinleşen mahkumiyet hükmü kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı için gerekli olan ve aşağıda açıklanacak olan, yapılan soruşturmanın kamu davasının açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi şartı kapsamında Cumhuriyet savcısının takdir hakkı kapsamında değerlendirilebilecektir.

Önceki suçtan hükümlülüğün kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararını hangi süreyle etkileyeceği de tartışmalı bir konudur. Bazı yazarlar buradaki ölçütün tekerrür süresi olması gerektiğini ileri sürmektedir. Tekerrüre esas olmayacak derecede eski olan bir mahkumiyetin kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına engel olmaması gerektiği görüşü mevcuttur.¹ Bu görüş, tekerrürün 5237 sayılı TCK'daki yeni düzenlemesinin, 765 sayılı TCK'dan farklı olarak, infaza ilişkin bir düzenleme olduğu nedenle eleştirilebilir.

Şüphelinin, daha önce bir suç işlemiş olduğu yani daha önce mahkumiyet hükmünün olduğu adli sicil kayıtlarından anlaşılmaktadır. Adli sicil kayıtlarında yer alan bilgiler belli şartların varlığı halinde silinmektedir. Bu şartlar 5352 sayılı Adli Sicil Kanununun 9. ve Geçici 2. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre silinme koşulları oluşmasına rağmen adli sicil kaydında yer alan bilgiler silinmemiş olabilir. Böyle bir durumda mahkeme silinme koşulları oluşmuş adli sicil kayıtlarında yer alan bilgileri dikkate almamalıdır. Yani şüphelinin daha önceki mahkumiyetine ilişkin adli sicil kaydında yer alan bilgilerin silinme koşulları oluşmuşsa, mahkeme bu bilgileri yok saymalıdır.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu ile birlikte çocuklar hakkında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile ve yetişkinler hakkında 5560

¹Osman Yaşar, *Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu*, 3. bs., Seçkin Yayınları, Ankara 2007, sh. 897.

Sayı Kanunla CMK'da yapılan değişlikle hukuk sistemimize giren Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumunda, Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna benzer düzenlemeler yapılmıştır. Her iki kurum arasında niteliği itibariyle zorunlu farklılıklar dışında karar koşulları farklı değildir. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması koşullarından birisi de, CMK 231/6. maddesi uyarınca sanığın daha önce kasıtlı bir suç işlememiş olmasıdır. Bu konuda Yargıtay bir kararında¹ “...Mahkemesince, sanığın silinme koşulları olmuşsa bile daha önceden işlemiş olduğu kasıtlı suçtan dolayı mahkumiyet kararı bulunduğu gerekçesiyle hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına dair kararın kaldırılmasına karar verilmiş ise de, suç tarihinden sonra 08.02.2008 tarihli ve 26781 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5728 sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 562. maddesi ile değişik 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesi 6. fıkrasının alt bentlerinde sayılan hallerin birlikte bulunması halinde hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebileceği, anılan fıkranın (a) bendinde yer alan "Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum olmamış bulunması," şartının, kişinin sabıka kaydında bulunan adli sicil bilgilerinin silinme koşullarının oluşmadığı durumlarda geçerli olacağı aksi halde silinme koşulları gerçekleşmiş olsa dahi bir kez bile kasıtlı bir suçtan mahkum edilmiş olan kişilerin hiçbir zaman hükümün açıklanmasının geri bırakılması kurumundan yararlanamayacağı ve bu durumun evvelce işlemiş olduğu suçtan dolayı pişmanlık duyan kişilerin aleyhine olacağı nazara alınmadan, itirazın reddi yerme yazılı şekilde kabulüne karar verilmesinde isabet bulunmadığından bahisle 5271 sayılı CMK'nun 309. maddesi gereğince anılan kararın bozulması lüzumunun ihbar olunduğu anlaşıldı.

... Adalet Bakanlığının Kanun Yararına bozma isteyen yazısına dayanan tebliğnamede ileri sürülen düşünce yerinde görüldüğünden ...Mahkemesinin ... sayılı kararının, 5271 sayılı CMK.nun 309/4-a maddesi gereğince kanun yararına bozulmasına, ... karar verildi.” şeklindeki kararda açıklandığı üzere, daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum olmama koşulu, suçun adli sicilden silinme şartları oluşmuşsa dikkate alınmayacaktır. Yani, bu durumda şüphelinin daha önce kasıtlı

¹ Yarg. 3. CD. 2008/11405 E. ve 2008/9269 K. Sayılı 25.06.2008 tarihli kararı.

bir suç işlememiş olduğu kabul edilecektir. Ceza hukukunda kıyas yasağı olsa da ceza muhakemesi hukukunda kıyas yapılabileceğinden, Yargıtay'ın Hükümün açıklanmasının geri bırakılması yönünden verdiği bu karar kamu davasının açılmasının ertelenmesi yönünden de kıyasen uygulanacaktır.

Ceza Muhakemesi Kanununun 171. maddesinde 5560 sayılı kanunun 21. maddesiyle yapılan değişikliğin gerekçesinde belirtildiği üzere, daha önceden kasıtlı bir suçtan mahkumiyeti bulunan şüphelinin uzlaşma kapsamına giren bir suçunun soruşturmasında uzlaşma mümkündür. Böyle bir durumda mağdur veya suçtan zarar görenin daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum olan şüpheli ile uzlaşmayı kabul etmeleri ve edimin taksitler halinde yerine getirilmesi konusunda anlaşmaları halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilecektir. Madde gerekçesinde, *“Önceden kasıtlı bir suçtan mahkumiyeti bulunan şüphelinin uzlaşma kapsamına giren bir suçunun soruşturmasında uzlaşma mümkündür. Böyle bir durumda, mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşmayı kabul etmemesi halinde; bu maddedeki şartlar aranmaksızın uzlaşmayı kabul eden şüpheli hakkında soruşturma konusu suçla ilgili olarak yine de kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilecektir. Buna karşılık mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşmayı kabul etmesine rağmen şüphelinin kabul etmemesi halinde ise; bu maddedeki şartlar gerçekleşmiş olsa bile, şüpheli hakkında soruşturma konusu suçla ilgili olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilecektir.”* şeklinde konuya açıklık getirilmek istenmiştir. Ancak, taraflardan birisinin uzlaşmayı kabul etmemesi halinde uzlaşma hükümleri uygulanamayacaktır. Taraflardan birinin sırf uzlaşmayı kabul etmesi nedeniyle kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi ise bu kurumu düzenleyen CMK. 171. maddesine uygun değildir. Bu nedenle madde gerekçesi kanun maddesi ile çelişkilidir. Mağdurun uzlaşmak istememesine rağmen, şüphelinin kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumundan yararlanmak için uzlaşmayı kabul etmesi, hukuk düzeninin kabul edeceği bir durum değildir. Aksi halde bu kurum kötüye kullanılabilir ve kurum amacından sapmış olacaktır.

4.6.2. Yapılan Soruşturmanın, Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Halinde Şüphelinin Suç İşlemekten Çekineceği Kanaatini Vermesi

Soruşturmayı sürdüren Cumhuriyet Savcısı, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı vermesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceğine kanaat getirmesi gerekir. Bu kanaatin oluşması için soruşturma kapsamında şüpheli hakkında ekonomik ve sosyal durum araştırması yaptırabilir. Şüphelinin adli sicil ve arşiv kayıtlarını inceleyerek geçmişteki suçluluğu hakkında bilgi edinebilir. Suça sürüklenen çocuk hakkında ise yine ekonomik ve sosyal durum araştırması yanında 5395 sayılı ÇKK 35. maddesi uyarınca sosyal inceleme yaptırabilir. Ekonomik ve sosyal durum araştırması ile sosyal inceleme işlemleri, kişinin içinde yaşadığı çevre koşulları, eğitim düzeyi, geçmişi, ailevi durumu gibi ölçütleri belirleyerek şüpheliyi suça sürükleyen nedenler hakkında bilgi edinilmesine ve şüpheli hakkında suç işlemekten çekinip çekinmeyeceği konusunda kanaat edinilmesine yardımcı olacaktır. Bütün bu ölçütlere göre Cumhuriyet Savcısı, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekinip çekinmeyeceği konusunda takdir hakkını kullanacaktır.

Cumhuriyet Savcısının, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararını vermesinin bir şartı olarak şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatine varması gerekir. Ancak, Cumhuriyet Savcısının, şüphelinin suç işlemekten çekineceğine kanaat getirmediği durumlarda iddianame tanzim ederek dava açması halinde, şüphelinin ileride suç işlemekten çekineceğine kanaat getirmeme nedenlerini iddianamede belirtip belirtmeyeceği konusunda ve dolayısıyla iddianamede kanaatini açıklamadığı nedenle iddianamenin iadesi gerekip gerekmeyeceği konusunda doktrin ve uygulamada görüş ayrılığı mevcut iken Yargıtay'ın vermiş olduğu bir karar bu konuya açıklık getirmektedir. Buna göre Yargıtay'ın bir kararında¹ “*İncelenen dosyada suça sürüklenen çocuğun suç işlemekteki kararlılığına göre kamu davasının ertelenmesi halinde suç işlemekten çekineceği kanaati oluşmadığı gerekçesi ile kamu davası açıldığı, Cumhuriyet*

¹ Yarg. 2. CD. 2006/6339 E., 2006/12924 K. ve 04.07.2006 tarihli kararı.

Savcısının dava açmaktaki takdirinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığından ve buna yönelik itirazın kabulü gerekirken reddine karar verilmesinde isabet görülmemiştir.”

Bu kararda belirtildiği üzere, kamu davasının açılmasının ertelenmesine Cumhuriyet Savcısı kanaat getirip karar verecektir. Şayet Cumhuriyet Savcısı kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar vermeyip dava açmış ise, bu durum Cumhuriyet Savcısının kanaatinin göstergesi olduğundan, ayrıca, kamu davasının açılmasının ve dolayısıyla şüphelinin ileride suç işlemekten çekineceğine neden kanaat getirilmediğinin iddianamede açıklanmasına gerek yoktur. Yani, Cumhuriyet Savcısının, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmemesinin gerekçesi iddianamede yazılmaması iddianamenin iadesi nedenlerinden bir değildir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna getirilen en çetin eleştirilerin başında Cumhuriyet Savcısının, hakim gibi objektif olamayacağı ve bu nedenle hukukun uygulanmasında eşitlik ilkesinin zedeleneceği kaygısı gelmektedir. Kanun koyucunun yasayı hazırlarken bu eleştirilere itibar etmeyerek Cumhuriyet Savcısına bu konuda mutlak yetki vermiş olması aslında Cumhuriyet savcısına duyulan bir güvenin de yansımasıdır. Gerçekten de Türkiye gibi, hakimleri ile cumhuriyet savcıları aynı eğitim düzeyinde olan ve aynı şartlarda yetişmiş bulunan ülkelerde, hakimler ve cumhuriyet savcıları arasında geçişlere imkan verilmiş, sıfatlarının değişmiş olmasının onların objektifliği üzerinde her hangi bir etki yapmayacağı kabul edilmiştir. Kaldı ki, bizim hukukumuzda cumhuriyet savcıları bir taraf değil, şüphelinin lehine olan delilleri de toplama zorunluluğu altında, işlenen suçun gerçek faillerinin bulunması yönünde çaba sarf eden, soruşturma aşamasının mutlak hakimi ve sahibi niteliğinde bir kamu görevlisidir. Aynı zamanda ülkemizde savcılık idare içinde değerlendirilemeyecek kadar adli görevlerle donatılmıştır.¹

¹Yılmaz, sh. 79

4.6.3. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesinin, Şüpheli ve Toplum Açısından Kamu Davası Açılmasından Daha Yararlı Olması

Kamu davasının açılmasının ertelenmesinin şüpheli ve toplum açısından kamu davasının açılmasından daha yararlı olup olmadığı Cumhuriyet Savcısı tarafından takdir edilecektir. Şüpheli hakkında kamu davası açılarak şüphelinin ceza yargılaması içerisine sokulması durumunda, şüphelinin ve özellikle suça sürüklenen çocuğun, sosyal ve psikolojik olarak göreceği zarar dikkate alınmalıdır. Cezalandırmanın, şüphelinin ailesi, geçimi, gelişimi ve ıslahı bakımından olumsuz sonuçlara yol açacağı anlaşılıyor ise kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmesi gerekecektir. Cumhuriyet Savcısı bu değerlendirmeyi yaparken dava açmanın toplum için yararlı olup olmayacağını da değerlendirecektir. Şüphelinin işlediği suç toplum tarafından kınanan, toplumu derinden etkileyen veya toplumda infial oluşturan bir suç ise bu durumda kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmeyerek dava açılabilir. Bütün bu hususlar cumhuriyet savcısı tarafından değerlendirilip kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı takdir edilecektir.

4.6.4. Suçun İşlenmesiyle Mağdurun veya Kamunun Uğradığı Zararın, Aynen İade, Suçtan Önceki Hale Getirme veya Tazmin Suretiyle Tamamen Giderilmesi

İşlenen suç ile mağdur veya kamu bir zarara uğramış ise, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için bu zararın tamamen giderilmiş olması gerekir.

Zararın giderilmesinin yollarından birisi aynen iade yöntemidir. Örneğin, soruşturma ve kovuşturması şikayete bağlı olan suçlardan, 5237 sayılı TCK. 144. maddesinde düzenlenen paydaş veya elbirliği ile malik olunan bir mal üzerinde yada bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın tahsili amacıyla işlenen hırsızlık suçlarında, çalıntı eşyanın zarar görmeden geri verilmesi aynen iade kapsamında değerlendirilir.

Burada önemli olan bir husus ise suça konu olan ve aynen iade edilecek eşyanın niteliğine ilişkindir. Misli olmayan eşyanın kendisinin suçtan önceki haliyle aynen iade edilmesi gerekir. Misli olan eşyanın ise aynen değil mislen iadesi mümkündür.¹

Suçtan önceki hale getirme ise, işlenen suç nedeniyle mağdura veya kamuya verilen zararın eski hale getirmek suretiyle aynen giderilmesidir. Örneğin, kırılan camın yerine yenisinin taktırılması suçtan önceki hale getirir.

Tazmin suretiyle giderme ise, işlenen suç nedeniyle mağdura veya kamuya verilen zararın tazmin edilmesidir. Bu tazmin, nakden olabileceği gibi zara karşılığı bir edim olarak da verilebilir. Uygulamada en çok rastlanan durum, zararın tazmin suretiyle giderilmesidir. Bir çok suç türünde, suçun niteliği itibarıyla aynen iade veya suçtan önceki hale getirme mümkün değildir. Ancak, tazmin suretiyle zararın giderilmesi oldukça geniş bir uygulama alanına sahiptir. Tazmin suretiyle zararın giderilmesine örnek olarak, mala zarar verme suçlarında, zararın nakden giderilmesi, basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif kasten yaralama veya taksirle yaralama suçlarında mağdurun maddi ve manevi zararının giderilmesi gösterilebilir.

İşlenen suç nedeniyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın türünü ve miktarını Cumhuriyet Savcısı belirleyecektir. Bu husus, 5560 sayılı Kanunun madde gerekçesinde de belirtilmiştir.

Mağdurun veya kamunun zararının kısmen giderilmesi kamu davasının açılmasının ertelenmesi için yeterli değildir. Zararın tamamen giderilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte mağdurun uğradığı zarar, şüpheli tarafından kısmen karşılanmış ve fakat mağdur zararın tamamen karşılanmamış olmasına rağmen zarar karşılığı her hangi bir bedel talep etmezse ve bu konuda beyanda

¹M. Ramazan Aksoy, *Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, Adalet Dergisi, 31. sayı, Mayıs 2008, sh. 238.

bulunursa bu beyan da mağdurun zararının giderilmiş olduğu sonucunu doğuracaktır. Ancak, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının ana şartı, işlenen suçun soruşturma ve kovuşturmasının şikayete bağlı olması ve mağdurun suç nedeniyle şikayetçi olmaması halinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verileceğinden, zarar karşılığı her hangi bir bedel talep etmeyen mağdurun olay nedeniyle şikayetçi olmayacağı sıklıkla karşılaşılan bir durum olduğundan, uygulamada zarar talep edilmemesi halinde şikayet olmadığından kovuşturma yer olmadığına dair karar verilmektedir. Nitekim, bu hususta Yargıtay tarafından verilen bir kararda¹ *“Mağdurun bir tazminat istemi bulunmadığı gibi dosyaya yansıyan bir zararının da belirlenemediği gözetilmeden, sanığın mağdurun zararını karşılamadığı ve şartları oluşmadığı biçimindeki dosya içeriğine uygun olmayan gerekçe ile sanık hakkında 5271 sayılı CMK'nın 231/5. maddesinin uygulanmasına yer olmadığına karar verilmesi bozmayı gerektirmiş,”* şeklindeki görüşü, mağdurun bir tazminat talebinde bulunmaması halinde mağdurun zararının karşılanması şartının gerçekleşmiş olduğu kabul edilecektir.

Mağdurun veya kamunun uğradığı zarar, zarar suçları açısından söz konusu olmaktadır. Tehlike suçlarında ise ortada somut bir zarar bulunmadığı nedenle, zararın giderilmesi koşulu tehlike suçları açısından göz önünde bulundurulmamalıdır. Yani, tehlike suçlarında mağdurun veya kamunun uğradığı bir zarar yoktur. Bu konuya açıklık getiren bir Yargıtay Kararında² *“Hükmolunan ceza miktarının iki yıl hapis cezasını veya adli para cezasını içermesi ve işlenen suçun da inkılap kanunlarında yer alan suçlardan olmaması durumunda, gerek Türk Ceza Kanunu ve gerekse özel kanunlardaki tüm suçlar bakımından hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi olanaklıdır. Anılan 231. maddedeki kararın verilebilmesi için aranan 6. fıkranın (c) bendindeki zararın giderilmesi koşulunun ise, yalnızca zarar suçları bakımından uygulama yeteneği bulunmaktadır.”* Şeklindeki kararında belirtildiği üzere tehlike suçlarında zarar koşulu bulunmamaktadır.

¹ Yarg. 2. CD. 2008/22645 E., 2008/19206 K. sayılı kararı.

² Yarg. 4. CD. 2008/11256 E., 2008/16085 K. sayılı kararı.

4.7. Uzlaşma Hükümlerinin Uygulanması Halinde Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı

Mağdurun, failin ve toplumun ihtiyaçlarını dengeleyerek suç oluşturan eylemlere verilecek tepki konusunda yeni bir model olarak Anglo Sakson hukuk sisteminde ortaya çıkarak uluslararası alanda gittikçe daha fazla ilgi ve kabul gören onarıcı adalet ilkesine göre, ihlal edilen kuraldan çok, haksızlığa uğrayan mağdura yardım ve destek sunulması, mağdurun, suç nedeniyle ortaya çıkan maddi ve manevi zararının giderilmesi amaçlanmaktadır. Onarıcı adalet gereğince, faile ceza vermek yerine failin eyleminin sorumluluğunu üstlenmesi ve verdiği zararı gidermesi için imkan verilmesi, bu şekilde failin ıslah edilerek topluma yeniden kazandırılması sağlanacaktır. Ayrıca, onarıcı adalet sayesinde uyuşmazlığın çözülmesi ile bozulan sosyal dengenin ve toplumsal barışın yeniden sağlanması amaçlanmaktadır.¹ Onarıcı adalet ilkesinin bir modeli olan uzlaştırma bir çok hukuk sisteminde olduğu gibi Türk hukuk sisteminde de yerini almıştır.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kurumunu düzenleyen 171. maddesinin 2. fıkrasında “253. maddenin 19. fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere” ibaresi ile Ceza Muhakemesi Kanununun Uzlaşma Kurumunu düzenleyen 253. maddesinin 19. fıkrası hükümlerini kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı yönünden saklı tutmuştur. CMK 171. maddesinin 5560 sayılı Kanunla değişik yeni halinin gerekçesinde, “*Maddeye eklenen ikinci fıkra, Cumhuriyet savcısının, kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verebileceği suçların kapsamını ve ertelemenin süresini göstermektedir. Buna göre; uzlaşma kapsamına giren bütün suçlar ile, uzlaşma kapsamında olmasa dahi, üst sınırı iki yıl (gerekçe hazırlandıktan sonra 1 yıl olarak düzenlenmiştir) ve daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlar bu kapsamdadır. Ancak uzlaşma kapsamına giren suçlar söz konusu olduğunda, öncelikle uzlaşma usulü denenmek zorundadır. Nitekim bu hususu vurgulamak üzere, üçüncü fıkroda, uzlaşmaya ilişkin hükümlerin saklı olduğu belirtilmektedir.*” denilmek

¹ Ekrem Çetintürk, *Onarıcı Adalet*, HD Yayıncılık, Ankara 2008, sh. 15 vd.

suretiyle uzlaşma kapsamındaki suçlarda da Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebileceği belirtilmiştir. CMK 253/19. maddesi ise, aynen; *“Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini defaten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde, 171 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171 inci maddenin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır. Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilam mahiyetini haiz belgelerden sayılır.”* hükmünü içermektedir.

Buna göre, CMK. 253. maddesinde düzenlenen uzlaşma kurumu kapsamında bir suçun işlenmesi halinde şüpheli daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum olsa bile kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilecektir. CMK 253. maddesi ve Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik¹ uzlaşma kurumunu açıklamıştır. Buna göre,

Uzlaşma: Uzlaşma kapsamına giren bir suç nedeniyle, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve hükümlere uygun olarak uzlaştırma süreci sonunda anlaşdırılmış veya anlaşmış olmalarını,

Uzlaştırma: Uzlaşma kapsamına giren bir suç nedeniyle şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin, Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve hükümlere uygun olarak uzlaştırmacı aracılığıyla ya da hakim veya

¹26.07.2007 tarih ve 26594 sayılı RG’de yayınlanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

Cumhuriyet savcısı tarafından anlaşdırılmaları suretiyle uyuşmazlığın giderilmesi sürecini ifade etmektedir.

Uzlaşma kapsamında edimin konusu ise ilgili Yönetmeliğin 20. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, taraflar uzlaşdırma sonunda belli bir edimin yerine getirilmesi hususunda anlaşmaya vardıkları takdirde aşğıdaki edimlerden bir ya da birkaçını veya bunların dışında belirlenen hukuka uygun başka bir edimi kararlaştırabilirler:

a) Fiilden kaynaklanan maddî veya manevî zararın tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi veya eski hâle getirilmesi,

b) Mağdurun veya suçtan zarar görenin haklarına halef olan üçüncü kişi ya da kişilerin maddî veya manevî zararlarının tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi veya eski hâle getirilmesi,

c) Bir kamu kurumu veya kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluş ile yardıma muhtaç kişi ya da kişilere bağış yapmak gibi edimlerde bulunulması,

ç) Mağdurun, suçtan zarar görenin veya bunların gösterecekleri üçüncü şahsın, bir kamu kurumunun ya da kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluşun belirli hizmetlerini geçici süreyle yerine getirmesi veya topluma faydalı birey olmasını sağlayacak bir programa katılması gibi diğer bazı yükümlülükler altına girilmesi,

d) Mağdurdan veya suçtan zarar görenden özür dilenmesi, edim konusu olabilmektedir.

Bunların yanında zararın giderilmesi yöntemlerinden biri olan aynen iade de uzlaşma edimlerinden birisi olabilir.

CMK. 253/19. maddesi ve ilgili Yönetmeliğin 23. maddesi uyarınca, uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini defaten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksimde bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde ise, CMK 171. maddesindeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmesi halinde, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde ise, CMK 171. maddesinin 4. fıkrasındaki, erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi halinde kamu davası açılacağını belirten şart aranmaksızın, sırf uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmediği nedenle kamu davası açılır. Burada CMK. 171/3. maddesinde belirtildiği üzere uzlaşmaya ilişkin hükümlerin saklı tutulmuş olması dikkat edilmesi gereken bir noktadır. Bu hüküm gereğince öncelikle uzlaşma koşullarının oluşup oluşmadığına bakılacak, oluşmuşsa uzlaşma hükümleri uygulanacaktır.¹ Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilam mahiyetini haiz belgelerden sayılır. Uzlaşmanın sağlanması hâlinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır.

Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez.

Uzlaşma hükümlerinin uygulanabileceği suçlar CMK 253/1. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan suçlar ile şikayete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın,

¹ Yarg. 8. CD. 03.07.2006 tarih, 2006/5853 E. ve 2006/6005 K. Sayılı kararı.

5237 sayılı TCK'da yer alan, kasten yaralama (3. fıkra hariç, madde 86 ve madde 88), taksirle yaralama (madde 89), konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116), Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (madde 234), ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (4. fıkra hariç, madde 239), suçları uzlaşma kapsamındaki suç türleridir. Bu suçlarda uzlaşma uygulanabilecek ve dolayısıyla Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilecektir. Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olanlar hariç olmak üzere; diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, kanunda açık hüküm bulunması gerekir. Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olsa bile, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda uzlaştırma yoluna gidilemez. Uzlaşma yoluna gidilemeyen bu suçlarda CMK 253/19. maddesi uyarınca kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı da verilemeyecektir.

4.8. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararının Sonuçları

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra, şüphelinin CMK 171. maddesi uyarınca beş yıl içerisinde veya ÇKK 19. maddesi uyarınca çocuklar için üç yıl içerisinde yeni bir kasıtlı suç işlemediği takdirde Cumhuriyet Savcısı, ertelemeye konu fiille ilgili olarak CMK 171/4. maddesi uyarınca kovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Şüphelinin erteleme süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlemesi halinde ise Cumhuriyet Savcısı kamu davası açacaktır.

Erteleme süresinin ne zaman başlayacağı ise kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Erteleme süresinin, kararın verildiği anda, kararın suçtan zarar görene tebliği ile veya kararın kesinleşmesi ile birlikte başlayacağı düşünülebilir. Kanaatimizce, bu süre kararın kesinleşmesinden sonra başlamalıdır. Çünkü, CMK 171/2. maddesi uyarınca, karara CMK 173. maddesi hükümlerine göre suçtan zarar görenin itiraz edebileceği düzenlenmiştir. Buna göre, suçtan zarar gören, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının kendisine tebliğinden itibaren 15 gün içerisinde bu

karara itiraz edebilir. İtiraz süresinin dolmasına kadar karar kesin olmadığı nedenle erteleme süresi, karara itirazın reddi veya itiraz süresinin dolması tarihinden itibaren başlamalıdır. Bununla birlikte, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının tehlike suçları hakkında verilecek olması halinde, ortada bir mağdur veya suçtan zarar gören olmadığından kararın tebliğine yer ve imkan olmayacağı nedenle kararın verildiği tarihte erteleme süresi başlayacaktır.

Erteleme süresi içerisinde işlenen bir suçtan kamu davasının açılmış olması, kamu davası açılması ertelenen suç hakkında yeniden kamu davası açılmasını gerektirip gerektirmeyeceği ve erteleme süresi içerisinde işlenen kasıtlı bir suç nedeniyle soruşturma başladıktan sonra eylemin şikayete bağlı bir suç olması ve şikayet yokluğu yada şikayetten vazgeçme halinde veya uzlaşma olması kamu davasının açılmaması halinde, daha önce ertelemeye konu suç nedeniyle kamu davasının açılıp açılmayacağı hususu tartışmalı bir konudur. Bir görüşe göre, şüpheli veya sanığın suç işlediği sonucuna mahkumiyet kararıyla varılabilir. Bu nedenle erteleme süresi içinde işlenen kasıtlı suçtan dolayı dava açılması ve bu davanın mahkumiyetle sonuçlanması halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı geri alınarak kamu davasının açılabilmesi, bu şart beklemeden kamu davası açılması halinde ise iddianamenin kabulünden sonra mahkemenin erteleme süresi içinde işlenen kasıtlı suçun sonucunu beklemesi gerektiği görüşü mevcuttur.¹ Ancak, kanaatimizce, suç işlenmesi kesinleşmiş mahkumiyet kararı ile sabit olduğundan kanunkoyucunun CMK 171/4. maddesinin ilk cümlesinde “*Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmediği takdirde*” ibaresinin, erteleme süresi içerisinde kasıtlı bir suç işlenmemiş veya kasıtlı bir suç işlenmiş olup da mahkumiyet kararı kesinleşmemiş olması şeklinde anlaşılması gerekir. Erteleme süresi tamamlandıktan sonra kasıtlı bir suç işlenmesi halinde veya kasıtlı olarak işlenen suçtan mahkumiyetin, erteleme süresi tamamlandıktan sonra kesinleşmesi halinde ertelenmiş suç nedeniyle kamu davası açılmayacaktır. Yine aynı şekilde şikayet yokluğu veya uzlaşma

¹Noyan, sh. 615.

nedeniyle dava açılmaması halinde ortada bir suç ve dolayısıyla kesinleşmiş mahkumiyet kararı olmadığı nedenle erteli suçtan kamu davası açılmayacaktır.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra CMK. 171/4. maddesi uyarınca, erteleme süresi içerisinde, ertelemeye konu fiille ilgili olarak dava zamanaşımı süresi işlemez. Yine, CMK 253/19. maddesi uyarınca, uzlaşmaya konu edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde, CMK 171. maddesindeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi halinde de, erteleme süresince zamanaşımı işlemeyeceği düzenlenmiştir.

4.9. Önödeme ve Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı İlişkisi

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı CMK 171. maddesi uyarınca uzlaşmaya tabi suçlarda veya şikayete bağlı olup üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda verilebilmektedir. ÇKK 19. maddesinde yapılan değişiklikten sonra çocuklar için de aynı şartlar gerekmektedir. 1999 tarihli Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu Tasarısında ise, şahsi hürriyeti bağlayıcı cezanın üst sınırının üç aydan fazla iki yıla kadar olması halinde bu karar verilebileceği düzenlenmiştir. Yine ÇKK'da değişiklik yapılmadan önceki halinde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı için eylemin üç aydan fazla ve iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası gerektirmesi gerekliydi. 1999 tarihli tasarıdaki düzenleme veya ÇKK'nun ilk halindeki üç aydan fazla hapis cezası gerektiren eylemlerin kamu davasının açılmasının ertelenmesi şartı olarak yerinde ve 5237 sayılı TCK 75. maddesinde düzenlenen önödeme kurumuyla uyumlu bir düzenlemedir. Şöyle ki; 5237 sayılı TCK 75. maddesine göre, uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adli para cezasını gerektiren veya kanunda öngörülen hapis cezasının üst sınırı üç ayı aşmayan suçlarda fail, kanuna göre belirlenen adli para cezasını soruşturma giderleri ile birlikte cumhuriyet savcılığı tarafından çıkarılan önödeme tebliği tarihinden itibaren on gün içerisinde

ödersen fail hakkında kamu davası açılmaz. Bu durumda fail hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilecektir. Aksi halde fail hakkında dava açılacaktır. ÇKK'da yapılan değişiklikle adli para cezası gerektiren eylemlerde çocuk hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi hükmü kaldırılmıştır. Ancak, CMK'daki düzenleme, üç aydan az hapis cezası gerektiren eylemlerde de kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebileceği şeklinde bir karmaşıklığa yol açmıştır. Üç ayı aşmayan hapis cezalarında önödeme kurumunun uygulanması TCK'nun amir hükmüdür. Böyle bir durumda öncelikle önödeme teklifi tebliğ edilmeli, fail önödemenin gereklerini yerine getirmediği takdirde kamu davası açılmalıdır. Bu durumda kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilecek suçlarda önödeme uygulanması ihtimali varsa, öncelikle önödeme kurumu uygulanacağından, önödeme halinde kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilecek, önödemenin gerekleri yerine getirilmediği durumda ise kamu davası açılacağından, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilemeyecektir.

Sırf adli para cezası gerektiren eylemlerde de öncelikle önödeme yoluna gidileceği nedenle CMK 171. maddesindeki düzenlemede, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı için, eylem karşılığı yalnızca hapis cezası olarak belirlenmesi bu anlamda yerinde bir düzenlemedir.

Önödeme kurumu uzlaşma kapsamındaki suçlarda uygulanamayacağı, uzlaşma kapsamındaki suçları ise çoğunlukla şikayet bağlı suçlar olduğu nedenle ve ayrıca kamu davasının açılmasının ertelenmesi uzlaşma kapsamındaki suçlarla, soruşturma ve kovuşturması şikayete bağlı suçlarda uygulanabileceğinden, önödeme kurumu ile kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu ancak, uzlaşma kapsamında olmayıp, şikayete bağlı ve üst sınırı üç ayı aşmayan hapis cezası gerektiren suçlarda karşı karşıya gelebilir. CMK 253/3. maddesinde, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olsa bile, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemeyeceği düzenlenmiştir. Uzlaşma yoluna gidilemeyen bu tür suçların şikayet bağlı

olması halinde şartları var ise kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilecektir. Ancak, 5237 sayılı TCK'da soruşturma ve kovuşturması şikayete bağlı olup üst sınırı üç ayı aşmayan hapis cezası gerektiren bir suç yoktur. Bu durumda TCK yönünden önödeme ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumlarının aynı olayda uygulama kabiliyeti yoktur. Ancak, ileri tarihlerde yapılacak yasal değişikliklerde veya yeni suç ihdaslarında bu durum dikkate alınmalıdır. Özel ceza yasalarında ise şartları var ise, her iki kurum aynı olayda uygulama alanı bulabilir. Her fiilin özel kanundaki cezasına ve şikayet bağlı olup olmamasına göre değerlendirme yapılacaktır.

4.10. Müsadere ve Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı İlişkisi

Devlet ile fail arasındaki ceza ilişkisinin normal şekilde sona ermesi cezanın infazı ile olur. Ancak, ceza ilişkisi infaz dışı bir takım sebeplerin varlığı halinde de sona erer. Bu sebepler, soruşturma başladığı halde kovuşturma aşamasına geçilmemesini, dava açılmışsa düşürülmesini ve hatta verilmiş olan cezanın infaz edilmemesi sonucunu doğurmaktadır.¹ Af, zamanaşımı, ölüm, şikayetten vazgeçme, önödeme gibi kurumlar ceza ve davanın düşürülmesi nedenleri arasındadır. Bu kurumların yanında yukarıda açıklandığı üzere uzlaşma kurumu temelde fail ile mağdurun anlaşması nedeniyle, ceza yargılaması faaliyetinin yapılmaması ya da başlamış olan yargılamanın bu nedenle sona erdirilmesi anlamını da taşır.² Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimi yerine getirmesi ileri bir tarihe bırakılmış, takside bağlanmış veya başka bir şekilde edimini ifasının süreklilik arz etmesi halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verileceğine göre, bu durumda veya doğrudan verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı halinde müsadereenin mümkün olup olmadığı tartışmalı hale gelmiştir.

Uzlaşma hükümleri uygulanması sonucunda veya doğrudan verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı sonucunda suç eşyasının yada suçta kullanılan eşyanın müsadere edilip edilmeyeceğine ilişkin bir hüküm

¹ Dönmezer, Erman, sh. 183 vd. ; Centel, Zafer, Çakmut, sh. 626.

² Yurtcan, sh. 663.

bulunmamaktadır. 5237 Sayılı TCK 54/4. maddesi uyarınca, üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya müsadere edileceğine göre, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen soruşturmaya konu olayda bu tür bir eşya varsa kanunun açık hükmü karşısında müsadere edilecektir. Bu tür eşyanın bulundurulması başlı başına suç oluşturduğundan ve takibi şikayete bağlı olmadığından burada kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi yasal imkan dahilinde olmayacaktır.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının şartlarını taşıyan bir soruşturmada, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi halinde, soruşturma konusu suçta kullanılan eşyalar TCK 54/4. maddesi kapsamı dahilinde değil ise ve kanımızca müsadere edilemeyecektir. TCK 54/1. maddesi uyarınca, iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine karar verilir. Soruşturma sonucunda kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi halinde, soruşturma yetişkinler için 5 yıl, çocuklar için ise 3 yıl süreyle derdest olacağından kasıtlı suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşya bu süre içerisinde adli emanette bekletilmelidir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra belirli sürenin dolması halinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğinde ise kanımızca TCK 54/4. maddesinde sayılan suç eşyalar dışındaki 54/1. maddede belirtilen bu eşyaların müsaderesine karar verilemeyecektir.

Uzlaşma halinde edimin ileri tarihlerde ödenmesi yönünde anlaşma halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra edimin ifa edilmesi halinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verileceği ve suçun bütün hüküm ve neticeleri ile birlikte ortadan kalkacağı nedenle yine,

TCK. 54/4. maddede belirtilen eşyalar dışındaki kasıtlı suçta kullanılan eşyaların müsaderesine karar verilmeyecektir.¹

4.11. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararına İtiraz

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı kendisine tebliğ edilen suçtan zarar gören, CMK 171/2. maddesi yollamasıyla CMK 173. maddesi hükümlerine göre bu karara itiraz edebilir. CMK 173. maddesi, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara itirazı düzenlemiştir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına itiraz da bu madde hükümlerine göre yapılacaktır. Buna göre, karara, suçtan zarar gören kararın kendisine tebliğinden itibaren 15 gün içerisinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına itiraz edebilir. İtirazı, kararı veren cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi başkanına yapacaktır Yani itirazı, kararı veren cumhuriyet savcısının yargı çevresindeki ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi başkanı inceleyecektir.

İtiraz dilekçesinde, kamu davasının açılmasını gerektirebilecek deliller ve olaylar belirtilir. İtirazı incelemeye yetkili ağır ceza mahkemesi başkanı, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının iptali ve kamu davasının açılması için yeterli neden bulmazsa, itirazı gerekçeli olarak reddeder. İtiraz edeni, itiraz nedeniyle oluşan giderlere mahkum eder. Kararla birlikte soruşturma dosyasını Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı kararı, itiraz edene ve şüpheliye tebliğ eder. Ağır ceza mahkemesi başkanı, itirazı yerinde bulursa Cumhuriyet savcısı iddianame düzenleyerek kamu davası açar.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının suç mağduruna bildirilmemesi nedeniyle itiraz süresinin geçirilmesi veya itirazın haksız olarak reddedilmesi durumunda mağdurun mahkemeye başvurma hakkı engellenmiş olmaktadır. Bu durum, AİHS'nin 6. maddesinde belirtilen “adil yargılanma

¹ Doğan Gedik, *5237 Sayılı TCK ve 5271 Sayılı CMK'na Göre Müsadere*, Adalet Yayınları, Ankara 2007, sh. 236.

hakkı”nın ihlal edilmesi sonucunu doğurur.¹ Bu doğrultuda, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın tebliğ edildiği gibi suçtan zarar gören mağdura tebliğ edilmelidir.

4.12. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararının Adli Sicile Kaydı

5271 sayılı CMK 171/5. maddesi uyarınca, kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.² Maddede belirtilen amaç kavramından ise, kamu davasını açmada takdir yetkisi ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve koşullarıdır.

5352 Sayılı Adli Sicil Kanununun³ 6. maddesi uyarınca, kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlar ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak mahkeme, hakim, cumhuriyet savcısı, askeri hakim veya askeri savcı tarafından istenmesi halinde verilmek üzere adli sicile kaydedilir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı, Adli Sicil Yönetmeliğinin⁴6. maddesi uyarınca Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından doğrudan merkezi adli sicile gönderilerek kaydedilir. Adalet Bakanlığı'nın 01.01.2006 tarihli ve 62 sayılı Bildirme Fişleri ve Silme Kararları Hakkındaki Genelgesinde belirtildiği üzere Kamu Davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlar Cumhuriyet Savcılığı tarafından tali karar fişi düzenlenerek Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüne gönderilir.

¹Serkan Cengiz, Fahrettin Demirağ, Teoman Ergül, Jeremy McBride, Durmuş Tezcan, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2008, sh. 99.

²Zekeriya Yılmaz, *Ceza Muhakemesi Kanununun Getirdiği Yenilikler ve Yargılama Sistemleri*, 2. bs., Seçkin Yayınları, Ankara 2007, sh. 96.

³5352 Sayılı Adli Sicil Kanunu, 01.06.2005 tarih ve 25832 sayılı RG'de yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

⁴Adli Sicil Yönetmeliği, 07.09.2005 tarihli ve 25929 sayılı RG'de yayımlanıp aynı tarihte yürürlüğe girmiştir.

5. KAMU DAVASININ AÇILMASININ ERTELENMESİ İLE İLGİLİ İSTATİSTİKİ VERİLER VE DEĞERLENDİRME

Hukukumuzda Çocuk Koruma Kanunu ile giren ve sonrasında CMK'da yapılan değişiklikle yetişkinler içinde uygulamaya başlanan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu hukukumuzda oldukça az oranda uygulama bulabilmektedir. Bunun değişik nedenleri vardır. Bu konuda öncelikle istatistiklerin incelenmesi gerekmektedir.

5.1. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı İstatistikleri

01.01.2006 – 31.12.2006 tarihleri arasındaki istatistikler¹ :

Ülke çapındaki toplam soruşturma sayısı	: 4954216
<u>Tamamlanıp karar verilen soruşturma sayısı</u>	<u>: 2410772</u>
Kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilen	: 1406992
Kamu davası açılan soruşturma sayısı	: 725210
Yetkisizlik kararı verilen soruşturma sayısı	: 189755
Görevsizlik kararı verilen soruşturma sayısı	: 19654
Birleştirme kararı verilen soruşturma sayısı	: 62835
Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen	: 9026

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununa Göre verilek KDAEK : 8340

5271 Sayılı CMK'na göre verilen KDAEK : 686

¹ İstatistikler www.adli-sicil.gov.tr adresinden alınmıştır. 2008 yılı istatistikleri 2009 Aralık ayında derlenip yayınlanacağı için değerlendirmeye alınamamıştır.

01.01.2007 – 31.12.2007 tarihleri arasındaki istatistikler :

Ülke çapındaki toplam soruşturma sayısı	: 5443037
<u>Tamamlanıp karar verilen soruşturma sayısı</u>	: <u>2716826</u>
Kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilen	: 1509939
Kamu davası açılan soruşturma sayısı	: 912892
Yetkisizlik kararı verilen soruşturma sayısı	: 212477
Görevsizlik kararı verilen soruşturma sayısı	: 12911
Birleştirme kararı verilen soruşturma sayısı	: 68185
Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen	: 422

5.2. İstatistiklerin Değerlendirilmesi

İstatistiklerde de görüldüğü üzere 2006 yılı içerisinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı 9026'dır. Bu sayı, kamu davası açılan 725210 soruşturma ile karşılaştırıldığında oldukça azdır. 2006 yılında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesine dair 9026 kararın büyük çoğunluğu ise ÇKK'na göre çocuklar hakkında verilen karardır. Yetişkinler hakkında ise yalnızca 686 karar verilmiştir. 2006 yılında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının yetişkinlere kıyasla çocuklar hakkında çok yüksek oranda verilmesinin nedeni, Çocuk Koruma Kanununun 2005 yılında yürürlüğe girdiğinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun yalnızca çocuklar hakkında uygulanabiliyor olmasıdır. Yetişkinler için ise, bu kurum 06.12.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5560 Sayılı Kanun ile uygulanmaya başladığı için 2006 yılında yalnızca 26 gün süre ile yetişkinler hakkında uygulanma alanı bulabilmiştir. Bu kısa süre içerisinde de 686 karar verilmiştir. 2006 yılında ÇKK 19. maddesinde 5560 Sayılı Kanunla değişiklik yapılmadan önce çocuklar hakkında verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı çocuk hakiminin onayına bağlı olduğu ve bir nevi mahkeme kararı gibi mütalaa edilebileceği ve ayrıca daha uzun süre uygulama olanağına sahip olduğu nedenle bu karar yetişkinlere oranla çocuklar hakkında çok daha fazla verilmiştir. Bunun yanında, belirtilen değişiklikten önce çocuklar hakkında üç aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezasını gerektiren suçlarda

bu kurumun uygulanabiliyor olması, bu kararın daha çok verilmesini sağlamıştır.

2006 yılında kurum çoğunlukla çocuklar hakkında uygulanmış olmasına rağmen, kamu davası açılan 725210 soruşturma ile kıyaslandığında oldukça düşük bir rakamdır. Bu durumda kurumun Türk hukukunda cumhuriyet savcıları tarafından yeterince uygulanmadığı anlaşılmaktadır.

2007 yılı istatistikleri incelendiğinde yalnızca 422 kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildiği görülecektir ki, bu rakam kamu davası açılan 912892 soruşturmaya kıyaslanamayacak kadar azdır.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun bu kadar az uygulanması, kurumdan yeterince yararlanılmadığını göstermektedir. Bu anlamda kurum, kendisinden beklenen faydayı gösterememektedir. Bunun da değişik nedenleri vardır. Ülke çapında çok sayıda Cumhuriyet savcısıyla yapılan görüşmelerde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının neden bu kadar az verildiği tarafımızdan araştırılmıştır. Kurumun yeterince uygulanmıyor olmasının ilk ve en önemli nedeni bu kurumun bir yıl ve altındaki hapis cezasını gerektiren ve aynı zamanda şikayete bağlı suçlarda uygulanabiliyor olmasıdır. Bu durumda kararın verilebileceği suç türleri oldukça azalmaktadır. Bunun sonucu olarak da Cumhuriyet savcıları, soruşturma sonucunda kamu davası açmak zorunda kalmaktadırlar. Kurumun uygulanabileceği suçlara yönelik cezaların üst sınırı olan bir yıllık sürenin artırılması ve şikayete bağlı olma şartı kaldırılırsa kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu daha fazla uygulanabilecektir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının yeterince verilmemesinin bir diğer nedeni de, karar verildikten sonra yetişkinler için 5 yıllık, çocuklar için ise üç yıllık erteleme müddeti içerisinde soruşturmanın derdest olması ve Cumhuriyet savcılarının iş listesinde bu süre içerisinde yer edinmesidir. Bu durum Cumhuriyet savcılarının iş yüzdesini etkilemektedir. Hakim ve Cumhuriyet savcılarını terfi kriterlerinden birisi de iş yüzdeleridir. İş

listesinde derdest olarak görülen soruşturmalar terfiyi olumsuz etkilediği için, bu kararın verilmemesi yönünde eğilim ortaya çıkmaktadır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar gibi veya iddianame tanzimi ile kamu davası açılması gibi soruşturmayı sona erdiren bir karar gibi mütalaa edilmesi halinde bu kararın daha çok verileceği muhakkaktır. Bunun için ise Adalet Bakanlığının gerekli yasal değişiklikleri yapması gereklidir. Hakim ve Cumhuriyet savcılarının terfi sistemleri ile ilgili olarak bu yasal değişiklikler yapıldığı zaman bu karar daha çok verilebilecektir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun yanında, bu kuruma benzer bir kurum olan hükmün açıklanmasının geri bırakılma kurumunun olması şüpheli veya sanık hakkında aynı sonuçları doğurduğu nedenle Cumhuriyet savcılarını şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı vermeyerek kamu davası açmaktadır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile aynı koşullara sahip olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu, bu şartları taşıyan sanık hakkında verilmektedir. Cumhuriyet savcılarını, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı vermem yerine, dava açarak sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesini tercih etmektedir. Bu durumda hem sanık hakkında dava açılıp kovuşturma yapılacak, hem de mahkeme kararı ile hükmün açıklanması geri bırakılacaktır. Sanık, belirlenen süre içerisinde yeni bir suç işlese önceki hokum de açıklanacaktır. Sanık yeni bir suç işlemezse, açıklanması geri bırakılan hüküm açıklanmayarak ortadan kaldırılır ve sanık hakkındaki davanın düşmesine karar verilir. Bu denetim yolu sanık hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararında olduğu gibi sonuç doğurmaktadır. Ayrıca kararın mahkeme tarafından verilmiş olması sanığın daha dikkatli davranmasına yol açacaktır. Suç şüphesi altında bulunan şüphelinin yargılanması ve sonuçta kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu ile aynı sonucu doğuran hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanması daha adil olacaktır.

Bütün bu düşüncelerin yanında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararının UYAP sistemine kaydı, bu kararın verildiği soruşturma dosyalarının takibinin zorluğu ve soruşturma sayısının fazla olmasının verdiği psikolojik baskı Cumhuriyet savcılarını bu kararı vermemeye iten nedenler arasındadır. Bu olumsuzlukların giderilmesi ve kararın verilebilmesi için gerekli alt yapının oluşturulması halinde kurum daha fazla uygulanabilecek ve kendisinden beklenen faydayı gösterebilecektir.

SONUÇ

Erteleme kurumunun bir çeşidi olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, 2005 yılı ve sonrasında pozitif hukukumuzda girmeye başlamış ve çeşitli kanunlarda uygulanma alanı bulmaktadır. Gerek erteleme kurumu ve gerekse kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, iç hukukumuzun yanında diğer kıta Avrupası hukuk sistemlerinde ve Anglo Sakson hukuk sisteminde maslahata uygunluk ilkesinin gelişimiyle paralel olarak uygulama alanını genişletmektedir.

Ülkemizde 1 Haziran 2005 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK, 5271 sayılı CMK, 5395 sayılı ÇKK, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu gibi temel kanunların, maslahata uygunluk ilkesinin etkilerini taşıdıkları görünmektedir. Örneğin, CMK.171/1. maddesi uyarınca, cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsi cezasızlık sebebinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığına karar verebilmesi, CMK 223/4. maddesi uyarınca, işlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen etkin pişmanlık ve şahsi cezasızlık sebeplerinin varlığı halinde faile ceza verilmemesi, 5237 sayılı TCK'da önödeme kurumunun muhafaza edilmiş olması, 5271 sayılı CMK ile Uzlaşma kurumunun getirilmiş olması, ÇKK ve CMK'da kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumlarının düzenlenmiş olması maslahata uygunluk ilkesinin hukukumuzdaki yansımalarıdır. Bu düzenlemeler karşısında, ceza yargılama sistemimizde kovuşturma mecburiyeti ilkesi kural olmakla birlikte maslahata uygunluk ilkesine de önemli ölçüde yer verildiği söylenebilir.

Maslahata uygunluk ilkesinin bir sonucu olan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, mahkemelerin ağır iş yükü altında bulunması ve ceza yargılamasının makul sürede sonuçlanmamasından kaynaklanan sorunların giderilmesi yönünden yerinde bir düzenlemedir. Suç işlendiği

hususunda yeterli şüphe bulunması halinde mutlaka kamu davası açılması gerektiğini belirten kamu davasının mecburiliği ilkesi hukuk sistemlerinin hemen hemen tamamında istisnalara yer vermiştir. Dava açılması için yeterli şüphe bulunan her durumda kamu davası açılacak olması nedeniyle mahkemelerin iş yükü aşırı şekilde artacak ve yargılama sürecinin uzamasına ve makul sürede yargılamanın tamamlanamamasına yol açacaktır. Bu şekilde Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin kabul ettiği “makul sürede yargılanma hakkı” ihlal edilmiş olacaktır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Türkiye aleyhine açılan davalarda Türkiye’yi tazminata mahkum ettiği davaların büyük bir çoğunluğunda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği kanaatine varmıştır. Yoğun iş yükü nedeniyle davaların uzaması ve dava üzerinde yeterli inceleme yapılamaması adalete olan güvenin azalmasına ve sosyal barışın olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna, doktrinde olumlu ve olumsuz birtakım eleştiriler yapılmaktadır. Bu eleştirilerin başında, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmeden önce şüphelinin rızasının aranmaması gelmektedir. Her ne kadar, bu karar için şüphelinin kabulü aranmamışsa da, Cumhuriyet savcısının, soruşturma kapsamında şüphelinin ifadesi alınırken, bu konuda şüpheliye soru yöneltip beyanını alabilir. Şüphelinin beyanı Cumhuriyet savcısının takdirinde etkili olacaktır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi şartlarından biri olan, mağdurun veya kamunun zararının tamamen giderilmesi, şüphelinin, işlediği fiil nedeniyle pişmanlık duyduğunu göstermektedir. Mağdurun zararının tamamen giderilmesi ile mağdurun uğradığı zarar giderilerek tatmini sağlanmış olacaktır. Her somut olayda mağdurun zararını ve giderilmesini Cumhuriyet savcısı takdir edecektir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, amacı, niteliği, koşulları ve sonuçları açısından değerlendirildiğinde af niteliğinde bir kurum olmadığı görülecektir. Ülkemize, erteleme, bir çeşit af olarak görülmekte, halk, cezası yada dava açılması ertelenen şüpheli veya sanığın affedildiğini düşünmektedir. Bu doğrultuda kanun koyucu çeşitli yasal düzenlemelerde

ertelemeyi af gibi kullanmıştır. 1999 tarihli 4454 Sayılı Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun ve 2000 yılında çıkarılan 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun ülkenizde af etkisi doğurmuş, halk arasında af kanunu olarak kabul edilmiştir. Erteleme ve çeşitlerinin bu olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması için şüpheli, sanık veya hükümlüye çeşitli mükellefiyetler yüklenerek koşullu erteleme olduğunun ön plana çıkarılması gerekmektedir. Aksi halde erteleme ve erteleme çeşitleri halk arasında her defasında af olarak düşünülecektir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna yönelik teorik eleştirilerin yanında uygulamada da bir takım eksiklikler bulunmaktadır. Türkiye’de bütün adliyelerde kullanılmakta olan Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) üzerinden bütün soruşturma ve kovuşturma işlemleri yapılmaktadır. Cumhuriyet savcılığı ve mahkemelerce hem dosya üzerinden hem de UYAP sisteminden kararlar verilip kaydedilmektedir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı ilk olarak ÇKK ile hukukumuzda girip, bu kanun gereğince verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararları çocuk hakiminin onayına sunulması gerekiyordu. 5560 sayılı Yasa ile yapılan değişikliklerden sonra hakim onayı şartı kaldırılmış ve büyükler için de kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu getirilmiştir. UYAP sisteminde ise kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilince, sistem üzerinde güncelleme yapılmadığı nedenle bu karar verilince, sistem, çocuk hakimi onayı aramaktadır. Bu güncellenmenin yapılmaması nedeniyle uygulamada Cumhuriyet Savcıları, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı vermek istememektedirler. Bu sorunların da giderilmesi gerekmektedir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı yönünden uygulamadaki ikinci bir sorun ise iş yüzdesi sorunudur. Hakim ve Cumhuriyet savcılarının meslekte yükselmesi ve terfi durumlarında iş listeleri göz önünde bulundurulmaktadır. Soruşturma ve davaların belli oranda karar bağlanmış olması gerekmektedir. Soruşturma sonucunda Cumhuriyet savcısı, şartları mevcut ise, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verdiği takdirde, bu

karar ile şüphelinin beş yıl (çocuklar için üç yıl) içerisinde yeni bir suç işlemesi halinde kamu davasının açılacak olması ve bu süre içerisinde şüphelinin suç işlememesi halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı ortadan kaldırılarak şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilecek olması nedeniyle, belirlenen bu beş yıllık süre içerisinde soruşturma derdest olacağından Cumhuriyet savcısının iş listesinde görülmektedir. Yani, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmiş olmakla, Cumhuriyet savcısı bu soruşturmayı sona erdirmiş olmamakta, ancak o soruşturma neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilince soruşturma iş listesinden çıkmaktadır. Beş yıllık bu sürede soruşturmanın bulunduğu yerde görev yapan savcının veya yerine atanan savcının iş listesinde bu soruşturma dosyası derdest olarak görülecektir. Yukarıda da belirtildiği üzere gerekli yasal değişiklikler yapılarak bu sorular aşılabılır.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu, şüphelinin ıslahı ve bir daha suç işlemekten çekinmesi yanında cezalar sistemini tamamlama bakımından çok önemli bir kurumdur. Kurum, soruşturma aşamasında şüphelinin tutum ve davranışları, pişmanlığı ve liyakat koşulları çok iyi değerlendirilerek kurum uygulanmalıdır. Cumhuriyet savcıları özellikle layık olana yani liyakat koşulu bulunanlara bu kurumu uygulamalıdır. Ancak o zaman kurum işlevsel hale gelecek, ıslah ve bir daha suç işlemem bakımından faydalı hale gelebilecektir. Kanundaki beş ve üç yıllık erteleme süreleri içerisinde şüphelinin takip ve kontrolü için gerekli alt yapının oluşturulması ve bu konuda yasal düzenleme yapılması kurumu daha yararlı ve işlevsel hale getirecektir.

KAYNAKÇA:

Aksoy, M. Ramazan, “*Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*”, Adalet Dergisi, Mayıs 2008, sh. 225-251

Aydın, Murat, *Kamu Davasının Açılması ve İddianame*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2003

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Caner Yenidünya, *Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Erteleme Müessesesi*, Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan, İstanbul 1999, sh. 55-87

Cengiz, Serkan, Fahrettin Demirağ, Teoman Ergül, Jeremy McBride, Durmuş Tezcan, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2008

Centel, Nur, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 3. bs. Beta Yayınları, İstanbul 2005

Çetintürk, Ekrem, *Onarıcı Adalet*, HD Yayıncılık, Ankara 2008

Çınar, Ali Rıza, *Türk Ceza Hukukunda Cezalar*, Turhan Yayınları, Ankara 2005

Çolak, Haluk, Mustafa Taşkın, *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007

Çolak, Haluk, Uğurhan Altun, “*Yeni TCK’da Cezaların Ertelenmesi*”, Adalet Dergisi, Eylül 2006, sh. 1-41

Demirbaş, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hüğümler*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005

Dönmezer, Sulhi, Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul 1994

Erdem, Mustafa Ruhan, *Avrupa Birliği Hukukunun Üye Devletlerin Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukuna Etkileri*, Seçkin Yayınları, Ankara 2004

Erdem, Mustafa Ruhan, *Ceza Hukukunda Cezaların Ertelenmesine İlişkin Düzenlemelere Anayasal Bakış*, Anayasa Mahkemesinin 39. Kuruluş

Yıldönümü Nedeniyle Düzenlenen Sempozyumda Sunulan Bildiriler, Anayasa Yargısı Dergisi, s. 18, Ankara 2001, sh. 17-39

Erem, Faruk, *Türk Ceza Hukuku*, Sevinç Matbaası, Ankara 1974

Erem, Faruk, *TCK Şerhi Genel Hükümler*, c. 1, Seçkin Yayınları, Ankara 2003

Gedik, Doğan, *5237 Sayılı TCK ve 5271 Sayılı CMK'na Göre Müsadere*, Adalet Yayınları, Ankara 2007

Gedik, Doğan, *Karşılaştırmalı Hukukta ve 1999 Tarihli Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısında Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kurumu*, Erişim tarihi 12 Aralık 2008, (www.hukukcu.com.tr)

Gökçe, Teoman, “*Karşılaştırmalı Hukukta Savcılık*”, Adalet Dergisi, Ekim 2002, sh.70-84

Barbara, Huber, *Savcılık Konum İşlev Denetleme, Konferans Metni*, çev. Nur Centel, MÜHF Yayını, İstanbul 1993

İçel, Kayıhan, Füsun Sokulu Akıncı, İzzet Özgenç, Adem Sözüer, Fatih Selami Mahmutoğlu, Yener Ünver, *İçel Yaptırım Teorisi*, 2. bs. Beta Yayınları, İstanbul 2002

İçel, Kayıhan, *Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenek Olan Müesseselerdeki Gelişmeler ve Türk Ceza Sisteminin Bu Yönde Değerlendirilmesi*, Değişen toplum ve Ceza Hukuku Açısından TCK'nın 50 Yılı ve Geleceği Sempozyumu, (22-26 Mart 1976). İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1977

İnal, Nihat, *Adli Tıp ve Terimler Sözlüğü*, Sözkese Matbaacılık, Ankara 2003

Kunter, Nurullah, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, Kazancı Matbaacılık, İstanbul 1986

Noyan, Erdal, *Ceza Davası*, Adalet Yayınevi, Ankara 2007

Önder, Ayhan, *Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler “Tecil”*, Fakülte Matbaası, İstanbul 1963

Önder, Ayhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, c.II-III, Beta Yayınları, İstanbul 1992

Özbek, Mustafa Serdar, *Çağdaş Ceza Adalet Sisteminde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması*, Erişim tarihi, 12 Aralık 2008, (www.turkhukuksitesi.com)

- Özbek, Veli Özer**, *Ceza Hukukunda Suçtan Doğan Mağduriyetin Giderilmesi*, Seçkin Yayınları, Ankara 1999
- Özbek, Veli Özer**, *Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006
- Özcan, Hüseyin**, *Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü*, Yeni Desen Matbaası Yayınları, Ankara 1975
- Özgenç, İzzet**, *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi*, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006
- Öztürk, Bahri**, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koğuşturma Mecburiyeti*, DEÜHF Döner Sermaye İşletmesi Yayını, Ankara 1991
- Öztürk, Bahri, Mustafa Ruhan Erdem**, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara 2006
- Öztürk, Bahri, Veli Özer Özbek, Mustafa Ruhan Erdem**, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara 2003
- Parlar, Ali, Muzaffer Hatipoğlu**, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu*, c.1, Yayın Matbaacılık, Ankara 2007
- Soyaslan Doğan**, *Kriminoloji*, AÜHF Yayınları, Ankara 1996
- Soyaslan, Doğan**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Yetkin Yayınları, 3. bs., Ankara 2005
- Şahin, Cumhuri**, *Ceza Muhakemesinde İspat*, Yetkin Yayınevi, Ankara 2001
- Toroslu, Nevzat**, *Ceza Hukuku*, Savaş Yayınları, Ankara 2005
- Töngür, Ali Rıza**, *Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kapsamı ve Yargılama Hukuku*, Kazancı Yayınları, İstanbul 2005
- Turhan, Faruk**, *Yeni Türk Ceza Kanununa Göre Cezaların Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar*, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Atatürk'ün 125. Doğum Yılına Armağan, c. 10, Aralık 2006
- Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara 1974
- Türk Hukuk Lügatı, Maarif Vekilliği Yayını, Ankara 1944
- Uluslararası Savcılar Birliği**, *Savcılar İçin İnsan Hakları El Kitabı*, Editörler, Egbert Myjer, Barry Hancock, Nicholas Cowdery, Derleyen Marnix, Alink, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2008

Uğur, Hüsamettin, “*Ceza Muhakemesinde Kovuşturma Mecburiyeti İlkesinden Maslahata Uygunluk İlkesine*” Barolar Birliği Dergisi, Kasım-Aralık 2007, sh. 256-288

Yaşar, Osman, *Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu*, 3.bs., Seçkin Yayınevi, Ankara 2007

Yenidünya, Ahmet Caner, 5237 Sayılı TCK’da Hapis Cezasının Ertelenmesi, Hukuki Perspektifler Dergisi, Temmuz 2006, sh. 62-69

Yılmaz, Mehmet Duran, “*Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi*”, “Çisenti” Rize Adliyesi Dergisi, Yaz 2008, sh. 76-82

Yılmaz, Zekeriya, *Ceza Muhakemesi Kanununun Getirdiği Yenilikler ve Yargılama Sistemleri*, Seçkin Yayınları, Ankara 2007

Yurtcan, Erdener, *Ceza Yargılaması Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul 2007

Yücel, Mustafa Tören, *İsveç, Danimarka ve Hollanda’da Savcılık Kurumu*, YKD Özel Sayı, c.15,

Sürelî Yayınlar :

Adalet Dergisi

Anayasa Yargısı Dergisi

Barolar Birliği Dergisi

“Çisenti” Rize Adliyesi Dergisi

Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

Hukuki Perspektifler Dergisi

Yargıtay Kararları Dergisi

Gazeteler :

Hürriyet Gazetesi, 15.02.2008

İnternet Siteleri :

www.adalet.org.

www.adalet.gov.tr

www.adli-sicil.gov.tr

www.hukukcu.com

www.tdk.gov.tr

www.tumgazeteler.com.

www.turkhukuksitesi.com

Mevzuat ve İçtihat Programları :

AKİP : Açıklamalı Kanun ve İçtihat Programı

UYAP : Ulusal Yargı Ağı Projesi Mevzuat Programı